

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 9 juni 2011 *

Innehållsförteckning

Tillämpliga bestämmelser	I - 4806
Bakgrund till tvisten	I - 4809
Det omtvistade beslutet	I - 4812
Förfarandet vid förstainstansrätten och den överklagade domen	I - 4815
Parternas yrkanden vid överklagandet och förfarandet inför domstolen	I - 4816
Prövning av kommissionens anslutningsöverklagande	I - 4820
Invändning om litispens i mål T-277/00	I - 4820
Skälen i den överklagade domen	I - 4820
Parternas argument	I - 4821
Domstolens bedömning	I - 4822
Huruvida klagandeföretagen har talerätt i förstainstansrätten	I - 4826
Skälen i den överklagade domen	I - 4826
Parternas argument	I - 4827
Domstolens bedömning	I - 4828

* Rättegångsspråk: italienska.

Huruvida Comitato har talerätt	I - 4832
Skälen i den överklagade domen	I - 4832
Parternas argument	I - 4832
Domstolens bedömning	I - 4832
Huruvida klagandena hade ett berättigat intresse av att få saken prövad i förstainstansrätten	I - 4834
Prövning av huvudöverklagandena	I - 4835
Artikel 15 i förordning nr 659/1999 – kvalifikation som ”nytt stöd”	I - 4835
Skälen i den överklagade domen	I - 4835
Parternas argument	I - 4836
Domstolens bedömning	I - 4836
Huruvida stödet har karaktär av kompensation	I - 4837
Skälen i den överklagade domen	I - 4837
Parternas argument	I - 4837
Domstolens bedömning	I - 4839
Kriterierna påverkan på konkurrensen inom gemenskapen och snedvridning av konkurrensen, kommissionens skyldighet att iaktta vissa förfaranden vid bedömningen av det berörda stödet, principen om icke-diskriminering samt artikel 86.2 EG	I - 4842
Skälen i den överklagade domen	I - 4842
Parternas argument	I - 4843
Domstolens bedömning	I - 4844
— Det omtvistade beslutets räckvidd och motivering	I - 4844
— Kommissionens skyldighet att iaktta vissa förfaranden	I - 4849

Artikel 87.3 c och 87.3 d EG samt motiveringskyldigheten	I - 4858
Skälen i den överklagade domen	I - 4858
Parternas argument	I - 4859
Domstolens bedömning	I - 4860
Huruvida artikel 87.2 b och 87.3 b EG har åsidosatts	I - 4862
Skälen i den överklagade domen	I - 4862
Parternas argument	I - 4862
Domstolens bedömning	I - 4863
Huruvida artikel 14 i förordning nr 659/1999 har åsidosatts	I - 4864
Skälen i den överklagade domen	I - 4864
Parternas argument	I - 4864
Domstolens bedömning	I - 4865
Rättegångskostnader	I - 4866

I de förenade målen C-71/09 P, C-73/09 P och C-76/09 P,

angående tre överklaganden enligt artikel 56 i domstolens stadga som inkom till domstolen den 11 februari 2009 (C-71/09 P) respektive den 16 februari 2009 (C-73/09 P och C-76/09 P),

Comitato Venezia vuole vivere, Venedig (Italien), företrädd av A. Vianello, avvocato, med delgivningsadress i Luxemburg (C-71/09 P),

Hotel Cipriani Srl, Venedig (Italien), företrätt av A. Bianchini och F. Busetto, avvocati (C-73/09 P),

Società Italiana per il gas SpA (Italgas), Turin (Italien), företrätt av M. Merola, M. Pappalardo och T. Ubaldi, avvocati (C-76/09 P),

klagande,

i vilket de andra parterna är:

Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl, Cavriago (Italien), företrätt av A. Bianchini, avvocato,

sökande i första instans,

Europeiska kommissionen, företrädd av V. Di Bucci och E. Righini, båda i egenskap av ombud, biträdda av A. Dal Ferro, avvocato, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

Republiken Italien, företrädd av I. Bruni, därefter av G. Palmieri, båda i egenskap av ombud, biträdda av P. Gentili, avvocato dello Stato, med delgivningsadress i Luxemburg,

intervenient i första instans, meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden K. Lenaerts samt domarna R. Silva de Lapuerta, G. Arestis, J. Malenovský och T. von Danwitz (referent),

generaladvokat: V. Trstenjak,
justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 16 september 2010,

och efter att den 16 december 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Comitato Venezia vuole vivere (nedan kallad Comitato), Hotel Cipriani Srl (nedan kallat Hotel Cipriani) och Società italiana per il gas SpA (nedan kallat Italgas) har i sina respektive huvudöverklaganden yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt den 28 november 2008 i de förenade målen T-254/00, T-270/00 och T-277/00, Hotel Cipriani m.fl. mot kommissionen, REG 2008, s. II-3269 (nedan kallad den överklagade domen), i vilken förstainstansrätten ogillade klagandenas talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 2000/394/EG av den 25 november 1999 om stöd till företagen i Venedig och Chioggia enligt lag nr 30/1997 och lag nr 206/1995 avseende slopade eller minskade sociala avgifter (EGT L 150, 2000, s. 50) (nedan kallat det angripna beslutet).

- 2 Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl. (nedan kallat Coopservice) har i sitt anslutningsöverklagande yrkat att domstolen ska upphäva den överklagade domen.

- 3 Europeiska gemenskapernas kommission har i sitt anslutningsöverklagande yrkat att domstolen ska upphäva den överklagade domen i den mån som det däri fastställdes att respektive talan kan tas upp till sakprövning.

Tillämpliga bestämmelser

- 4 I artiklarna 1b iv och 13–15 i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel [88] i EG-fördraget (EGT L 83, s. 1) föreskrivs följande:

”Artikel 1

Definitioner

I denna förordning avses med

...

b) befintligt stöd:

...

iv) stöd som enligt artikel 15 är att betrakta som befintligt stöd,

...

Artikel 13

Kommissionens beslut

1. Undersökningen av eventuellt olagligt stöd skall leda till ett beslut enligt artikel 4.2, 4.3 eller 4.4. Vid beslut att inleda det formella granskningsförfarandet skall förfarandet avslutas genom ett beslut enligt artikel 7. Om en medlemsstat underlåter att följa ett föreläggande om att lämna upplysningar, skall beslutet fattas på grundval av tillgängliga upplysningar.

[...]

Artikel 14

Återkrav av stöd

1. Vid negativa beslut i fall av olagligt stöd skall kommissionen besluta att den berörda medlemsstaten skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att återkräva stödet från mottagaren (nedan kallat beslut om återkrav). Kommissionen skall inte återkräva stödet om detta skulle stå i strid med en allmän princip i gemenskapsrätten.

2. Det stöd som skall återkrävas enligt ett beslut om återkrav skall innefatta ränta med en lämplig räntesats som fastställs av kommissionen. Räntan skall betalas från det datum då det olagliga stödet stod till stödmottagarens förfogande till det datum då det har återbetalats.

3. Utan att det påverkar förordnanden av Europeiska gemenskapernas domstol enligt artikel [242] i fördraget skall återkravet verkställas utan dröjsmål och enligt den berörda medlemsstatens förfaranden enligt nationell lagstiftning, förutsatt att dessa förfaranden gör det möjligt att omedelbart och effektivt verkställa kommissionens beslut. I det syftet skall de berörda medlemsstaterna vid förfaranden inför nationella domstolar vidta alla nödvändiga åtgärder som är tillgängliga i deras respektive rätts-system, inbegripet interimistiska åtgärder, utan att gemenskapsrätten påverkas.

Artikel 15

Preskriptionstid

1. För kommissionens befogenheter att återkräva stöd skall en preskriptionstid på tio år gälla.

2. Preskriptionstiden skall börja den dag då det olagliga stödet beviljas mottagaren antingen som individuellt stöd eller på grundval av en stödordning. Preskriptionstiden skall avbrytas av varje åtgärd avseende det olagliga stödet som vidtas av kommissionen eller av en medlemsstat som agerar på kommissionens begäran. Vid varje avbrott skall tiden börja räknas på nytt. Preskriptionstiden skall avbrytas under den

tid då kommissionens beslut är föremål för förfaranden vid Europeiska gemenskapernas domstol.

3. Varje stöd för vilket preskriptionstiden har löpt ut skall betraktas som befintligt stöd.”

Bakgrund till tvisten

- 5 De omständigheter som gav upphov till tvisten återges enligt följande i punkterna 1–11 i den överklagade domen:

”A — Den ifrågavarande ordningen för minskade sociala avgifter

- 1 I det italienska ministerdekret av den 5 augusti 1994 angavs kriterierna för att bevilja nedsättning av sociala avgifter, som föreskrevs i de bestämmelser som angavs i artikel 59 i det italienska presidentdekretet av den 6 mars 1978 om införande av en särskild ordning mellan åren 1994 och 1996 för nedsättning av sociala avgifter som skulle erläggas av arbetsgivarna i Istituto Nazionale de la Previdenza Sociale (INPS) (nationellt socialförsäkringsinstitut) i Mezzogiorno.
- 2 Genom beslut 95/455/EG av den 1 mars 1995 om bestämmelser om nedsättning av de sociala avgifter som belastar företagen i Mezzogiorno och om överföring av vissa av dessa avgifter till skattesystemet (EGT L 265, s. 23) förklarade kommissionen att den i föregående punkt nämnda ordningen för nedsättning av sociala

avgifter var förenlig med den gemensamma marknaden under förutsättning att ett visst antal villkor iakttogs. I beslutet föreskrevs bland annat att de italienska myndigheterna skulle underrätta kommissionen om de bestämmelser som antogs för att införa den successiva avvecklingsplan för den ifrågasvarande stödordningen som föreskrevs i beslutet.

- 3 Ordningen för nedsättning av sociala avgifter i förevarande mål infördes genom den italienska lagen nr 206/1995, som med avseende på åren 1995 och 1996, innebär att den stödordning som föreskrevs i det ovannämnda ministerdekreteret av den 5 augusti 1994 utvidgades till att omfatta företag inom ömrådena Venedig och Chioggia. Genom den italienska lagen nr 30/1997 förlängdes denna ordning med avseende på år 1997 för företag både i regionerna i Mezzogiorno och ömrådena Venedig och Chioggia.

- 4 I artikel 1 i ministerdekreteret av den 5 augusti 1994 föreskrivs en allmän nedsättning av sociala avgifter som ska erläggas av arbetsgivarna. I artikel 2 i detta dekret föreskrivs en avgiftsbefrielse för nya arbetstillfällen i företagen under ett år från den dag en arbetslös person anställs.

- 5 Det framgår av [det omtvistade beslutet] att nedsättning av sociala avgifter som, med tillämpning av artikel 1 i ministerdekreteret av den 5 augusti 1994, beviljats företag inom ömrådena Venedig och Chioggia för den ifrågasvarande tiden mellan åren 1995 och 1997 i genomsnitt uppgick till 73 miljarder italienska lire (ITL) (37,7 miljoner EUR) om året fördelat på 1 645 företag. De avgiftsbefrielser som beviljats företag inom ömrådena Venedig och Chioggia i enlighet med artikel 2 i detta dekret uppgick till 567 miljoner [italienska lire] (292 831 EUR) om året fördelat på 165 företag.

B — Det administrativa förfarandet

- 6 Genom skrivelse av den 10 juni 1997 underrättade de italienska myndigheterna kommissionen om den ovannämnda lagen nr 30/1997 i enlighet med bestämmelserna i beslut 95/455 (se ovan punkt 2). I skrivelse av den 1 juli 1997 som följdes av en påminnelse den 28 augusti 1997 begärde kommissionen ytterligare upplysningar avseende utvidgningen av tillämpningsområdet för den ovannämnda ordningen för nedsättning av sociala avgifter för företagen i Venedig och Chioggia.

- 7 Eftersom den inte erhöll något svar, meddelade kommissionen genom skrivelse av den 17 december 1997 Republiken Italien sitt beslut att inleda det förfarande som föreskrivs i artikel 88.2 EG med avseende på det stöd som föreskrivs i lag nr 206/1995 och lag nr 30/1997 och som innebar att tillämpningsområdet för nedsättning av sociala avgifter som föreskrivits för Mezzogiorno utvidgats till områdena Venedig och Chioggia.

- 8 De italienska myndigheterna avbröt den ifrågavarande ordningen för nedsättning av sociala avgifter den 1 december 1997.

- 9 Beslutet att inleda förfarandet offentliggjordes i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* den 18 februari 1998. ... Comitato, ett förbund av de främsta sammanslutningarna av industriella och ekonomiska aktörer i Venedig som, till följd av att det ovannämnda formella undersökningsförfarandet inleddes, bildades i syfte att samordna agerandet för att förbättra den ofördelaktiga situationen för aktörerna i Venedig inkom med yttrande i skrivelse av den 17 mars 1998 och bifogade en rapport och en undersökning som genomförts av Consorzio per la ricerca e la formazione (COSES) (konsortiet för forskning och utbildning) i mars 1998 om svårigheter för företag som är verksamma i lagunen jämfört med företag på fastlandet. Venedigs kommun inkom med yttrande den 18 maj 1998 och bifogade en tidigare undersökning som COSES hade genomfört i februari 1998. I sitt

yttrande betonade Venedigs kommun att bland annat kommunala företag som ansvarade för att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse återfanns bland stödmottagarna. Venedigs kommun åberopade att artikel 86.2 EG skulle tillämpas på dessa företag. Samtliga yttranden vidarebefordrades till Republiken Italien.

- 10 De italienska myndigheterna inkom med yttrande genom skrivelse av den 23 januari 1999. Genom skrivelse av den 10 juni 1999 upplyste dessa myndigheter kommissionen om att de delade den uppfattning som Venedigs kommun gett uttryck för.
- 11 Genom beslut av den 23 juni 1999 förelade kommissionen Republiken Italien att tillhandahålla samtliga handlingar och upplysningar som var nödvändiga för att precisera vilken roll de kommunala företagen hade och [för] att bedöma huruvida de ifrågakvarande åtgärderna för nedsättning av sociala avgifter var förenliga med den gemensamma marknaden. De italienska myndigheterna svarade i skrivelse av den 27 juli 1999. Den 12 oktober 1999 hölls ett möte i Bryssel mellan dessa myndigheter och företrädare för kommissionen.”

Det omtvistade beslutet

- 6 Artikeldelen i det angripna beslutet har följande lydelse:

”Artikel 1

Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 3 och 4, är det statliga stöd som Italien har genomfört till förmån för företagen i Venedig och Chioggia i form av nedsättning av sociala avgifter enligt lag nr 30/1997 och nr 206/1995, i vilka det hänvisas

till artikel 2 i ministerdekretet av den 5 augusti 1994, förenligt med den gemensamma marknaden när det beviljas

- a) små och medelstora företag enligt definitionen i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till små och medelstora företag,
- b) företag som inte motsvarar denna definition och som är belägna i ett område som omfattas av undantaget i artikel 87.3 c i fördraget,
- c) alla andra företag som rekryterar kategorier av arbetstagare med särskilda svårigheter att anpassa eller återanpassa sig till arbetsmarknaden enligt gemenskapens riktlinjer om sysselsättningsstöd.

Nämnda stöd är oförenligt [med den gemensamma marknaden] när det tillämpas på andra företag än små och medelstora företag, som är belägna utanför de områden som omfattas av undantaget i artikel 87.3 c i fördraget.

Artikel 2

Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 3 och 4 är det statliga stöd som Italien har genomfört till förmån för företagen i Venedig och Chioggia i form av nedsättning av sociala avgifter enligt artikel 1 i ministerdekretet av den 5 augusti 1994 oförenligt med den gemensamma marknaden.

Artikel 3

Det stöd som Italien har genomfört till förmån för företagen ASPIV och Consorzio Venezia Nuova är förenligt med den gemensamma marknaden enligt undantagen i artikel 86.2 respektive artikel 87.3 d i fördraget.

Artikel 4

De åtgärder som Italien har genomfört till förmån för företagen ACTV, Panfido SpA och AMAV utgör inte stöd enligt artikel 87 i fördraget.

Artikel 5

Italien skall vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att från stödmottagarna återkräva det stöd som avses i artikel 1 andra stycket och artikel 2 och som olagligen redan utbetalats till dem.

Återkravet skall ske i enlighet med förfarandena i nationell lagstiftning. Det belopp som skall återkrävas löper med ränta från och med den dag då stödet betalades ut till stödmottagarna till dess att det faktiskt återbetalas. Räntan skall beräknas på grundval av den referensränta som används vid beräkningen av bidragsekvivalenten inom ramen för regionalstöd.

...”

Förfarandet vid förstainstansrätten och den överklagade domen

- 7 Förtionio sökande väckte talan mot det omtvistade beslutet vid förstainstansrätten.

- 8 Förstainstansrätten anmodade Republiken Italien att, för var och en av sökandena i dessa mål, ange huruvida den ansåg sig vara skyldig att återkräva de utbetalda omtvistade stöden i enlighet med artikel 5 i beslutet.

- 9 Till följd av Republiken Italiens svar avvisade förstainstansrätten talan i 22 mål och avvisade delvis talan i 6 mål med avseende på sökandeföretag som inte visat att de hade berättigat intresse av att få saken prövad, eftersom de behöriga nationella myndigheterna, när de genomförde det angripna beslutet, ansåg att dessa företag inte hade erhållit stöd som var oförenligt med den gemensamma marknaden och som skulle återkrävas enligt detta beslut (förstainstansrättens beslut av den 10 mars 2005 i de förenade målen T-228/00, T-229/00, T-242/00, T-243/00, T-245/00-T-248/00, T-250/00, T-252/00, T-256/00-T-259/00, T-265/00, T-267/00, T-268/00, T-271/00, T-274/00-T-276/00, T-281/00, T-287/00 och T-296/00, Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia m.fl. mot kommissionen, REG 2005, s. II-787, i mål T-266/00, Con-fartigianato Venezia m.fl. mot kommissionen, ej publicerat i rättsfallssamlingen, i mål T-269/00, Baglioni Hotels och Sagar mot kommissionen, ej publicerat i rättsfallssamlingen, i mål T-273/00, Unindustria m.fl. mot kommissionen, ej publicerat i rättsfallssamlingen, och i mål T-288/00, Principessa mot kommissionen, ej publicerat i rättsfallssamlingen).

- 10 Den 12 maj 2005 hölls ett informellt möte med referenten. I detta möte deltog företrädare för parterna i de 37 mål som inte hade avvisats i sin helhet. De företrädde parterna avgav sina yttranden och angav att de godtog valet av fyra pilotmål. Efter detta informella möte beslutades att målen T-254/00, T-270/00 och T-277/00, som är upphov till detta överklagande, samt mål T-221/00 skulle vara pilotmål. Sistnämnda mål avskrevs emellertid efter att sökanden återkallat sin talan.

- 11 Ovannämnda mål förenades till gemensam handläggning, och det beslutades att kommissionens invändningar om rättegångshinder skulle prövas i sak.

- 12 Förstainstansrätten fann i den överklagade domen att respektive talan kunde tas upp till sakprövning av de skäl som anges i punkterna 41–115 i domen. Respektive talan ogillades dock av de skäl som anges i punkterna 117–398 i samma dom.

Parternas yrkanden vid överklagandet och förfarandet inför domstolen

- 13 Comitato har yrkat att domstolen ska
 - bifalla överklagandet och således upphäva den överklagade domen,

 - ogilla kommissionens anslutningsöverklagande,

 - ogiltigförklara det omtvistade beslutet,

 - i andra hand, ogiltigförklara artikel 5 i ovannämnda beslut i den del det i denna bestämmelse föreskrivs att de nedsatta sociala avgifterna ska återkrävas och att ränta ska utgå på beloppen från den tidpunkt de ställdes till förmånstagarnas förfogande fram till dess att de verkligen återbetalas, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanser.

14 Hotel Cipriani har yrkat att domstolen ska

— upphäva den överklagade domen,

— bifalla de yrkanden som framställts i första instans och följaktligen

— i första hand, ogiltigförklara det omtvistade beslutet,

— i andra hand, ogiltigförklara artikel 5 i detta beslut i den del som det krav på återbetalning som föreskrivs i denna bestämmelse även omfattar stöd som täcks av principen om stöd av mindre betydelse och/eller i den del som det i denna bestämmelse föreskrivs att ränta ska uttas enligt en räntesats som är högre än den som företaget betalar för egna skulder, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanser.

15 Italgas har yrkat att domstolen ska

— bifalla överklagandet och således upphäva den överklagade domen,

- avvisa kommissionens anslutningsöverklagande som uppenbart ogrundat eller, i andra hand, avvisa överklagandet eftersom vissa av grunderna för överklagandet är verkningslösa och andra är ogrundade, eller avvisa överklagandet såsom ogrundat i sin helhet, och

- ogiltigförklara artiklarna 1 och 2 i det omtvistade beslutet i den del som det i dessa artiklar fastställs att nedsättningen av de berörda sociala avgifterna är oförenlig med den gemensamma marknaden samt ogiltigförklara artikel 5 i detta beslut,

- i andra hand, återförvisa målet till tribunalen med tillämpning av artikel 61 i domstolens stadga, och

- förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanser eller, i vilket fall som helst, förplikta kommissionen att ersätta de kostnader som förorsakats av anslutningsöverklagandet.

16 Coopservice har yrkat att domstolen ska

- upphäva den överklagade domen,

- bifalla de yrkanden som framställts i första instans och följaktligen
 - i första hand, ogiltigförklara det omtvistade beslutet i den mån det finns anledning och det ligger i klagandenas intresse,

- i andra hand, ogiltigförklara det omtvistade beslutet i den del i det däri föreskrivs en skyldighet att återkräva lättnaderna i de sociala avgifterna samt höja det räntebelopp som ska tas ut på dessa lättnader under de perioder som omfattas av beslutet, och

- förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanser.

17 Republiken Italien har yrkat att domstolen ska

- upphäva den överklagade domen, och
- ogiltigförklara det omtvistade beslutet.

18 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

- i första hand, bifalla anslutningsöverklagandet och således upphäva den överklagade domen i den del som det däri fastställs att respektive talan kan tas upp till sakprövning,
- i andra hand, ogilla huvudöverklagandena, i förekommande fall med ändring av domskälen i den överklagade domen, och
- i vilket fall som helst förplikta klagandena att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanser.

- 19 Domstolens ordförande beslutade den 8 april 2009 att förena målen C-71/09 P, C-73/09 P och C-76/09 P vad gäller det skriftliga och muntliga förfarandet samt domen.

Prövning av kommissionens anslutningsöverklagande

- 20 Eftersom kommissionens anslutningsöverklagande avseende frågan huruvida talan i de mål som väckts vid förstainstansrätten kan tas upp till sakprövning avser en fråga som ska avgöras före de frågor avseende målet i sak som avses i överklagandena och i Coopservice anslutningsöverklagande, ska det prövas först.
- 21 Kommissionen har anfört fyra grunder till stöd för sitt anslutningsöverklagande.

Invändning om litispendens i mål T-277/00

Skälen i den överklagade domen

- 22 Vad beträffar den invändning om litispendens som riktats mot domen i mål T-277/00 fann förstainstansrätten att ett sådant argument inte med framgång kan framföras mot mål T-274/00, eftersom Comitato hade återkallat sin talan i detta mål (punkt 43 i den överklagade domen).

- 23 Vad däremot beträffar litispændens med avseende på mål T-231/00 fann förstainstansrätten att den inte var skyldig att pröva huruvida Comitatos talan i mål T-277/00 kunde tas upp till sakprövning eftersom Comitato hade väckt denna talan tillsammans med Coopservice (punkt 43 i den överklagade domen). Förstainstansrätten fann dessutom att frågan om en talan kan tas upp till sakprövning endast påverkas av litispændens om talan avser samma parter, avser ogiltigförklaring av samma beslut och vilar på samma grunder som ett annat anhängigt mål. I förevarande fall vilade talan i målen T-277/00 respektive T-231/00 delvis på skilda grunder (punkterna 44 och 45 i den överklagade domen). Bestämmelsen i artikel 48.2 i tribunalens rättegångsregler, vilken i princip utgör hinder mot att det åberopas nya grunder under rättegången, saknar för övrigt betydelse vid prövningen om en talan som har samma föremål och avser samma parter men som vilar på andra grunder än dem som har åberopats vid en tidigare talan kan tas upp till sakprövning (punkt 46 i den överklagade domen).

Parternas argument

- 24 Kommissionen har med den första delgrunden, av tre, i denna grund gjort gällande att förstainstansrätten bortsåg från invändningen om rättegångshinder på grund av litispændens i mål T-277/00 mot bakgrund av mål T-274/00. Huruvida en talan kan tas upp till sakprövning ska bedömas mot bakgrund av den situation som föreligger när talan väcks, vilket innebär att den omständigheten att Comitato under mellantiden återkallade sin talan i mål T-274/00 inte kan medföra att talan i mål T-277/00 kan prövas i sak. Om så inte var fallet skulle en sökande kunna väcka talan i flera mål och därefter efter eget gottfinnande välja vilken talan han önskade fullfölja, vilket skulle strida mot principen om processekonomi.
- 25 Med denna grunds andra del har kommissionen kritiserat förstainstansrätten för bedömningen, avseende litispændens i mål T-231/00, att det var ett nödvändigt villkor för litispændens att talan i de tidigare och i de senare målen hade identiska grunder.

Det framgår varken av medlemsstaternas rättegångsregler eller av artikel 27 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1) att litispændens förutsätter förekomsten av ett sådant villkor. Med den tredje delgrunden i denna grund har kommissionen gjort gällande att förstainstansrätten borde ha avvisat talan i mål T-277/00 på grund av litispændens såtillvida som den sammanfaller med talan i mål T-231/00.

- 26 Comitato har gjort gällande att kommissionen själv i sina yttranden inför förstainstansrätten har ansett att en invändning om rättegångshinder förutsätter att en talan väcks efter en annan och avser samma parter, har samma föremål och vilar på samma grunder. Kommissionen kan därför inte i överklagandet göra gällande helt nya grunder. Eftersom kommissionen inte överklagade förstainstansrättens beslut i det ovan nämnda målet Gruppo ormezzatori del porto di Venezia m.fl. mot kommissionen kan den inte åberopa denna grund i anslutning till ett överklagande av förstainstansrättens dom i mål T-277/00.

Domstolens bedömning

- 27 I motsats till vad Comitato har hävdad kan denna grund tas upp till sakprövning. Den omständigheten att kommissionen i förstainstansrätten, till stöd för sin invändning om rättegångshinder, har åberopat en annan rättslig argumentation än vad den har framfört i anslutningsöverklagandet saknar nämligen betydelse, eftersom denna grund, i likhet med samtliga argument som kommissionen har framfört i förstainstansrätten avseende detta rättegångshinder, avser att litispændens skulle föreligga i mål T-277/00 till följd av mål T-274/00.

- 28 Även om kommissionen i domstolen skulle hävda att det inte krävs att de grunder för upphävande som åberopats av en klagande är desamma för att litispændens ska föreligga, trots att kommissionen medgav i förstainstansrätten att det var nödvändigt att grunderna var identiska, är kommissionens argument om litispændens nämligen i sak detsamma som det som framfördes i förstainstansrätten, och det är således inte fråga om en ny grund.
- 29 Inte heller förstainstansrättens beslut i det ovannämnda målet Gruppo ormecciatori del porto di Venezia m.fl. utgör hinder för att domstolen prövar kommissionens grund beträffande förstainstansrättens beslut angående invändningen om litispændens, som kommissionen framförde i mål T-277/00. Detta beslut innehöll nämligen inte någon bedömning av huruvida talan i sistnämnda mål kunde tas upp till sakprövning.
- 30 Förstainstansrätten gjorde en korrekt bedömning i sak beträffande denna grundens första del, om att litispændens förelåg på grund av mål T-274/00 till följd av att Comitato hade återkallat sin talan i detta mål, när den kom fram till att talan i mål T-277/00 inte längre påverkades av litispændens i mål T-274/00.
- 31 Kommissionen har förvisso korrekt påpekat att frågan om en talan kan tas upp till sakprövning som huvudregel ska bedömas med beaktande av den situation som förelåg när ansökan ingavs (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 april 2002 i de förenade målen C-61/96, C-132/97, C-45/98, C-27/99, C-81/00 och C-22/01, Spanien mot kommissionen, REG 2002, s. I-3439, punkt 23). Det följer av rättspraxis att om en talan avvisas bortfaller den anhängiggjorda tvisten med följd att litispændens inte längre föreligger (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 oktober 1987 i de förenade målen 146/85 och 431/85, Diezler m.fl. mot CES, REG 1987, s. 4283, punkt 12).

- 32 Detsamma gäller, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 50 i sitt förslag till avgörande, när den anhängiggjorda tvisten, såsom i detta fall, bortfaller på grund av att sökanden har återkallat sin talan. I motsats till vad kommissionen har hävdat kräver inte intresset av att förhindra att parterna använder sig av denna möjlighet på ett sätt som strider mot principen om processekonomi att litispændens fortfarande föreligger när sökanden har återkallat sin talan. Detta intresse skyddas nämligen tillräckligt av att sökanden kan förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna enligt artikel 69.5 första stycket i domstolens rättegångsregler eller artikel 87.5 första stycket i tribunalens rättegångsregler.
- 33 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte vinna bifall såvitt avser denna grunds första del.
- 34 Vad beträffar denna grunds andra och tredje delar, beträffande litispændens på grund av mål T-231/00, ska det erinras om att enligt fast rättspraxis kan inte anmärkningar som riktas mot domskäl i en av tribunalens domar, vilka angetts för fullständighetens skull, leda till att domen upphävs, och sådana anmärkningar saknar således verkan (dom av den 2 september 2010 i mål C-399/08 P, kommissionen mot Deutsche Post, REG 2010, s. I-7831, punkt 75 och där angiven rättspraxis).
- 35 Det framgår i detta avseende av punkt 43 i den överklagade domen att förstainstansrätten inte ansåg att den var skyldig att pröva Comitatos talan, eftersom Comitato hade väckt talan i mål T-277/00 gemensamt med Coopservice. Den litispændens som har påståtts föreligga kan, även om den skulle styrkas, därför inte inverka på huruvida denna talan kan prövas i sak till den del den väckts av Coopservice och i synnerhet inte på de grunder i sak som förstainstansrätten har bedömt i förevarande mål, eftersom sökandena gemensamt har åberopat dessa.
- 36 Dessa skäl, vilka kommissionen för övrigt inte har bestritt, är förenliga med den praxis som framgår av dom av den 24 mars 1993 i mål C-313/90, CIRFS m.fl. mot kommissionen (REG 1993, s. I-1125; svensk specialutgåva, volym 14, s. 83).

- 37 Det framgår nämligen av denna rättspraxis, som bygger på processekonomiska överväganden (beslut av domstolens ordförande av den 24 mars 2009 i mål C-60/08 P(R), Cheminova m.fl. mot kommissionen, ej publicerat i rättsfallssamlingen, punkt 34), att om samma beslut angrips av flera sökande och det är utrett att en av dem har talerätt saknas anledning att pröva om övriga sökande har talerätt.
- 38 Denna rättspraxis bygger på antagandet att det i en sådan situation hur som helst är nödvändigt att pröva om talan är välgrundad, med följd att frågan om samtliga sökande verkligen har talerätt saknar betydelse.
- 39 Samma logik gör sig gällande i förevarande fall.
- 40 Det ska härvidlag påpekas att om Comitatos talan avvisas, såsom kommissionen har förespråkat i dessa delgrunder, saknar det betydelse, eftersom det var nödvändigt att förstainstansrätten prövade de grunder som åberopats till stöd för talan i mål T-277/00. Denna talan har nämligen väckts gemensamt av Comitato och Coopservice. Det förelåg inte litispensens med avseende på Coopservice, med följd att förstainstansrätten hur som helst skulle vara skyldig att pröva samtliga grunder, vilket innebär att det skulle sakna betydelse om Comitatos talan avvisades.
- 41 Även om det antogs att de skäl som angavs för fullständighetens skull i punkterna 44–46 i den överklagade domen utgjorde en felaktig rättstillämpning, saknar ett sådant påpekande följaktligen betydelse för om avslagen på invändningarna om litispensens i förhållande till mål T-231/00 var välgrundade.

- 42 Mot denna bakgrund kan det konstateras att denna grundns andra och tredje delar är utan verkan.
- 43 Härav följer att talan inte kan vinna bifall såvitt avser den första grunden i kommissionens anslutningsöverklagande.

Huruvida klagandeföretagen har talerätt i förstainstansrätten

Skälen i den överklagade domen

- 44 Förstainstansrätten fann att sökandena i mål T-254/00, T-270/00 och T-277/00 hade talerätt och konstaterade, bland annat, att de var personligen berörda av det omtvistade beslutet i den mening som avses i artikel 230 fjärde stycket EG.
- 45 Förstainstansrätten ansåg att klagandena var tillräckligt berörda till följd av den kränkning av deras intressen som följde av den återbetalningsskyldighet som föreskrivs i detta beslut, i egenskap av fullständigt identifierbara medlemmar i en sluten krets (punkterna 76–92 i den överklagade domen). Genom att därefter pröva ordningen för kontroll av statligt stöd (punkterna 94–99 i domen) och de nationella myndigheternas behörighet att verkställa beslutet (punkterna 100–111 i samma dom) bekräftade förstainstansrätten bedömningen, i punkt 92 i domen, att klagandena var personligen berörda (punkt 93 i den överklagade domen).

Parternas argument

- 46 Kommissionen har hävdat att när det i ett beslut fastställs att ett statligt stöd är rättsstridigt och oförenligt med den gemensamma marknaden innebär inte den omständigheten att det i beslutet föreskrivs att stöd som har utbetalats enligt denna ordning ska återkrävas att stödmottagarna är personligen berörda. Förstainstansrätten förväxlade nämligen begreppet stödmottagare med begreppet förmånstagare i nationell rätt. I det ögonblick när det omtvistade beslutet antogs var de mottagare som skulle förpliktas att återbetala stödet enligt beslutet inte identifierade. Det är därför nödvändigt att avgöra om de förmåner de har mottagit verkligen utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87 EG och om mottagarna verkligen är förpliktade enligt beslutet att återbetala mottaget stöd.
- 47 Kommissionen har vidare gjort gällande att den omständigheten att man tillhör en identifierbar krets av mottagare i det ögonblick det omtvistade beslutet antogs inte är tillräckligt för att man ska anses ha ett personligt intresse. Detta förutsätter att klagandena befinner sig i en särskild situation som kommissionen är förpliktad att beakta, vilket inte är fallet här.
- 48 Förstainstansrättens synsätt skulle vidare medföra att mottagare av en stödordning är skyldiga, enligt den praxis som följer av dom av den 9 mars 1994 i mål C-188/02, TWD Textilwerke Deggendorf (REG 1994, s. I-833, svensk specialutgåva, volym 15, s. 59, punkterna 24–26), att väcka talan mot kommissionens beslut vid tribunalen även om de inte vet huruvida de verkligen är skyldiga att återbetala de mottagna förmånerna.
- 49 Vad beträffar resonemanget i punkt 94 och följande punkter i den överklagade domen har kommissionen hävdat att förstainstansrätten har missuppfattat kriteriet, som lagts fram av kommissionen, att mottagarna av ett stöd inte är personligen berörda om stödet beviljas automatiskt med tillämpning av en allmän ordning. Vad slutligen beträffar de skäl som uttrycks i punkt 100 och följande punkter i domen anser

kommissionen att förstainstansrätten missuppfattat domstolens praxis. När kommissionen allmänt och abstrakt uttalar att en stödordning är oförenlig med den gemensamma marknaden och förordnar att stöd som mottagits enligt denna ordning ska återkrävas ankommer det därefter på medlemsstaten att utreda den enskilda situationen för varje berört företag för att kunna återkräva det rättsstridiga stödet.

- 50 Enligt Comitato och Italgas gjorde förstainstansrätten en korrekt bedömning när den fann att klagandeföretagen hade talerätt.

Domstolens bedömning

- 51 Det var korrekt när förstainstansrätten fann att klagandeföretagen hade talerätt i egenskap av personligt berörda av det omtvistade beslutet på grund av den inverkan på deras rättsställning som följde av beslutet att återkräva det berörda stödet.
- 52 Enligt fast rättspraxis kan andra personer än dem ett beslut är riktat till endast åberopa att de är personligt berörda om beslutet påverkar dem på grund av vissa egenskaper som är utmärkande för dem eller på grund av en faktisk situation som särskiljer dem från alla andra personer, och därigenom försätter dem i en ställning som motsvarar den som gäller för en person som ett beslut är riktat till (se dom av den 15 juli 1963 i mål 25/62, Plaumann mot kommissionen, REG 1963, s. 197, 223, svensk specialutgåva, volym 1, s. 69, och av den 29 april 2004 i mål C-298/00 P, Italien mot kommissionen, REG 2004, s. I-4087, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

- 53 De verkliga mottagarna av individuellt beviljat stöd enligt en stödordning där kommissionen har förordnat att stödet ska återkrävas är individuellt berörda i den mening som avses i artikel 230 fjärde stycket EG (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 oktober 2000 i de förenade målen C-15/98 och C-105/99, Italien och Sardegnas Lines mot kommissionen, REG 2000, s. I-8855, punkt 34, samt domen i det ovan nämnda målet Italien mot kommissionen, punkterna 38 och 39).
- 54 De argument som framförts av kommissionen kan inte vederlägga denna slutsats.
- 55 Domstolen underkänner inledningsvis antagandet att skyldigheten att återkräva stödet i det omtvistade beslutet inte tillräckligt individualiserar mottagarna i det ögonblick när beslutet antogs. Detta antagande vilar dels på förutsättningen att det verkliga återkrävandet ska ske i ett senare skede i vilket det kan slås fast huruvida de mottagna förmånerna verkligen utgjorde statligt stöd innan de betalas tillbaka, dels på förutsättningen att de villkor som gör det möjligt att betrakta mottagarna som del i en sluten krets inte skulle vara uppfyllda.
- 56 Såsom generaladvokaten påpekade i punkterna 71–82 i sitt förslag till avgörande avser redan förordandet om återkrav personligen samtliga mottagare av den berörda ordningen, eftersom de redan från det ögonblick när det omtvistade beslutet antogs utsattes för risken att de förmåner de mottagit skulle komma att återkrävas, och således påverkades deras rättsställning. Dessa mottagare är således del i en sluten krets (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 september 2009 i mål C-519/07 P, kommissionen mot Koninklijke FrieslandCampina, REG 2009, s. I-8495, punkt 54). Det är härvid inte nödvändigt att pröva de ytterligare villkor som avser situationer i vilka kommissionens beslut inte innehåller ett förordnade om återkrav. Den möjligheten att de förmåner som förklarats rättsstridiga senare inte återkrävs från mottagarna hindrar dessutom inte att dessa anses vara personligen berörda.

- 57 Domstolen underkänner även kommissionens argument enligt vilket ett godtagande av att talan mot ett kommissionsbeslut i vilket det förordas att statligt stöd ska återkrävas kan tas upp till sakprövning har den "paradoxala och perversa effekten" att tvinga mottagare av statligt stöd att omedelbart angripa beslutet utan att ens veta om det utmynnar i ett föreläggande om återkrav som berör dem. Detta argument har, utan att godtas, redan i närmast identiska termer åberopats av kommissionen i det mål som utmynnade i domen i det ovannämnda målet Italien mot kommissionen (punkt 31).
- 58 Möjligheten för en part att kunna göra gällande att bestämmelser i unionsrättsakter ska ogiltigförklaras i ett nationellt förfarande förutsätter dock att parten inte hade rätt att enligt artikel 230 EG väcka en direkt talan mot dessa bestämmelser, vilkas verkningar parten således är bunden av utan att ha haft möjlighet att väcka talan om ogiltigförklaring av dem (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet TWD Textilwerke Deggendorf, punkt 23, samt dom av den 29 juni 2010 i mål C-550/09, E och F, REU 2010, s. I-6213, punkterna 45 och 46). Av denna rättspraxis framgår emellertid att det måste vara uppenbart att en sådan direkt talan skulle kunna tas upp till sakprövning (se domen i det ovannämnda målet E och F, punkt 48, och dom av den 17 februari 2011 i mål C-494/09, Bolton Alimentari, REU 2011, s. I-647, punkt 23).
- 59 Parter i klagandenas situation är följaktligen endast skyldiga att väcka talan mot ett beslut vid tribunalen för att skydda sina rättigheter om det är uppenbart att en sådan talan kan tas upp till sakprövning. I en situation där det är uppenbart att en direkt talan av en sådan part kan tas upp till sakprövning är det lämpligt att avvakta den talan som parten väcker inom den period av två månader som föreskrivs för väckande av talan i artikel 230 EG.
- 60 Det ska dessutom påpekas att de skäl som anges i punkterna 76–92 i den överklagade domen i sig är tillräckliga som rättslig motivering för förstainstansrättens slutsats, i punkt 92 i domen, att klagandena är personligt berörda av det omtvistade beslutet.

- 61 I de delar som det i punkt 251 i den överklagade domen hänvisas till resonemanget i punkterna 100–111 i domen, vilket har kritiserats av kommissionen i denna grund, ska det redan nu slås fast att detta resonemang innebär en felaktig rättstillämpning.
- 62 Förstainstansrätten angav nämligen i punkt 106 i den överklagade domen att det inte kan godtas att den ifrågavarande medlemsstaten, vid genomförandet av kommissionens beslut angående en rättsstridig stödordning, i varje enskilt fall kontrollerar om villkoren för tillämpning av artikel 87.1 EG är uppfyllda.
- 63 I fråga om stödordningar till förmån för flera branscher ska det erinras om att kommissionen kan begränsa sig till att undersöka det berörda stödets särdrag för att i skälen till sitt beslut bedöma om detta innebär en avsevärd fördel för stödmottagarna i förhållande till deras konkurrenter och om det huvudsakligen gynnar företag som deltar i handeln mellan medlemsstaterna. Kommissionen är inte skyldig att i ett beslut avseende en stödordning göra någon bedömning av stöd som beviljats i enskilda fall på grundval av denna ordning. Det är först vid återkrav av stödet som det är nödvändigt att kontrollera varje berört företags individuella situation (se dom av den 7 mars 2002 i mål C-310/99, Italien mot kommissionen, REG 2002, s. I-2289, punkterna 89 och 91).
- 64 Förstainstansrättens bedömning i punkterna 104–106 i den överklagade domen innebär således ett åsidosättande av den rättspraxis enligt vilken kommissionen, när den uttalar sig allmänt och abstrakt om en stödordning som den förklarar vara oförenlig med den gemensamma marknaden och förordnar att de belopp som utbetalts enligt denna ordning ska återkrävas, ska respektera att det ankommer på den ifrågavarande medlemsstaten att kontrollera den individuella situationen för varje företag som berörs av återkravet.

- 65 Kommissionens invändningar med avseende på förstainstansrättens resonemang i punkterna 100–111 i domen saknar emellertid betydelse för domslutet i denna dom och ska därför anses verkningslösa (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 12 juli 2001 i de förenade målen C-302/99 P och C-308/99 P, kommissionen och Frankrike mot TF1, REG 2001, s. I-5603, punkterna 27–29).
- 66 Talan kan således inte bifallas vad avser kommissionens andra grund.

Huruvida Comitato har talerätt

Skälen i den överklagade domen

- 67 Förstainstansrätten fann i punkt 114 i den överklagade domen att med beaktande av den rättspraxis som följer av domen i målet CIRFS m.fl. mot kommissionen saknas anledning att pröva huruvida Comitato har talerätt. Förstainstansrätten fann dessutom, i punkt 115 i den överklagade domen, att Comitato hade denna rätt, eftersom kommittén agerar i sina medlemmars ställe och dessa har talerätt.

Parternas argument

- 68 I den tredje grunden har kommissionen kritiserat förstainstansrätten för att ha tillämpat rättspraxis angående företagssammanslutningar på ett branschförbund såsom Comitato. Det finns dessutom inget som tyder på att medlemmarna verkligen har gett Comitato i uppdrag att företräda deras intressen.

- 69 Enligt Comitato gjorde förstainstansrätten en korrekt bedömning när den tillerkände kommittén talerätt.

Domstolens bedömning

- 70 Såsom domstolen erinrat om ovan i punkt 34, kan invändningar mot domskäl som tribunalen angett för fullständighetens skull i ett avgörande inte medföra att avgörandet ogiltigförklaras, och de är således verkningslösa.
- 71 Det framgår av punkt 114 i den överklagade domen att förstainstansrätten inte fann anledning att pröva huruvida Comitato hade talerätt, eftersom sökandeföretaget Coopservice hade talerätt.
- 72 Denna bedömning, som vilar på att Coopservice har talerätt och som kommissionen inte har bestritt i domstolen, är förenlig med den rättspraxis som följer av domen i det ovannämnda målet CIRFS m.fl. mot kommissionen samt med vad som uttalats i punkterna 37–40 i denna dom.
- 73 Även om det således antogs att motiveringen i punkt 115 i den överklagade domen utgjorde en felaktig rättstillämpning ska det påpekas att detta saknar betydelse för bedömningen av invändningen mot att Comitato har talerätt.

74 Det kan därför slås fast att den tredje grunden är verkningslös.

75 Överklagandet kan således inte bifallas såvitt avser kommissionens tredje grund.

Huruvida klagandena hade ett berättigat intresse av att få saken prövad i förstainstansrätten

76 Kommissionen har med sin fjärde grund kritiserat förstainstansrätten för att den underlät att pröva huruvida klagandena hade ett berättigat intresse av att få saken prövad i förstainstansrätten och för att den inte avvisade deras respektive talan på grund av att sådant intresse inte förelåg.

77 Denna grund är inte befogad. I motsats till vad kommissionen har hävdad vilar inte sökandenas intresse av att få saken prövad på den enkla omständigheten att de skulle kunna motta ett föreläggande om återkrav av nationella myndigheter. Antagandet av det omtvistade beslutet har nämligen förändrat den rättsliga situationen för samtliga klagande genom att det i beslutet fastställs att det stöd som beviljats enligt en stödordning är oförenligt med den gemensamma marknaden, stöd som de redan har mottagit, och genom att det i beslutet förordnas att stödet ska återkrävas. Efter att det omtvistade beslutet antagits måste klagandeföretagen i princip förvänta sig att de är skyldiga att betala tillbaka redan mottaget stöd, vilket i sig motiverar att de har ett berättigat intresse av att få saken prövad. Kommissionen har inte lagt fram några omständigheter som skulle tyda på att de inte skulle motta något beslut om återbetalning.

78 Av samtliga dessa skäl följer att kommissionens anslutningsöverklagande ska ogillas i sin helhet.

Prövning av huvudöverklagandena

- 79 Till stöd för huvudöverklagandena samt för Coopservices anslutningsöverklagande har klagandena anfört följande grunder som i sak kan indelas i sex grupper. Dessa är för det första att de berörda förmånerna har karaktär av kompensation, för det andra kriterierna för påverkan på handeln inom gemenskapen och snedvridningar av konkurrensen, samt att artikel 86.2 EG och principen om icke-diskriminering har åsidosatts, för det tredje att artikel 87.3 c och 87.3 d EG har åsidosatts, för det fjärde att artikel 87.2 b och 87.3 b EG har åsidosatts, för det femte att artikel 14 i förordning nr 659/1999 har åsidosatts och för det sjätte och slutligen att artikel 15 i samma förordning har åsidosatts.

Artikel 15 i förordning nr 659/1999 – kvalifikation som ”nytt stöd”

Skälen i den överklagade domen

- 80 Förstainstansrätten underkände i punkterna 357–367 i den överklagade domen de grunder som hade anförts mot det omtvistade beslutet med innebörden att artikel 15 i förordning nr 659/1999 hade åsidosatts. Grunderna innebar att de omtvistade förmånerna, som beviljats med stöd av lag nr 206/1995 och lag nr 30/1997, ska anses vara befintligt stöd, med följd att preskriptionsfristen på tio år hade löpt ut. Förstainstansrätten baserade denna bedömning på den omständigheten att de förmåner som föreskrivs i lag nr 590/1971, förlängd genom lag nr 463/1972, inte beviljades efter den 1 juli 1973 och att de förmåner som föreskrevs i lag nr 502/1987, lag nr 102/1977 och lag nr 573/1977 beviljades fram till den 31 december 1981. De förmåner som avses i det omtvistade beslutet saknar helt samband med de förmåner som tidigare

beviljats enligt dessa lagar, vilket utgör ett hinder mot att de förstnämnda kvalificeras som ”befintligt stöd”.

Parternas argument

- ⁸¹ Comitato och Hotel Cipriani har med sin femte grund och Coopservice med sin sjätte grund gjort gällande att förstainstansrätten inte med tillräcklig noggrannhet undersökte när ordningen med nedsatta sociala avgifter infördes och att den felbedömde att ordningen har existerat oavbrutet i decennier. Ordningen infördes nämligen genom lag nr 463/1972. Därefter tillämpades speciallag nr 171/1973, i vilken föreskrivs ett principbeslut om nedsättning av sociala avgifter i Venedig. Genom hänvisningen till tillämpliga bestämmelser i Mezzogiorno fastställdes nedsättningens omfattning. Principbeslutet i lag nr 171/1973 har aldrig upphävts.

Domstolens bedömning

- ⁸² Överklagandet kan inte bifallas såvitt avser dessa grunder, vilka ska behandlas först. Det är nämligen nödvändigt att erinra om att inte någon av klagandena har riktat invändningar mot att förstainstansrätten i punkt 360 i den överklagade domen fann att de förmåner som föreskrivs i lag nr 590/1971, 463/1972, 102/1977, 573/1977 och 502/1978 inte längre beviljas efter den 1 juli 1973 respektive den 1 januari 1982. Det ska följaktligen slås fast att dessa förmåner och de förmåner som beviljats med stöd av lag nr 30/1997 och 206/1995 inte har ett oavbrutet samband, med följd att de sistnämnda inte kan kvalificeras som befintligt stöd utan i verkligheten utgör nytt stöd.

Huruvida stödet har karaktär av kompensation

Skälen i den överklagade domen

- 83 Förstainstansrätten underkände i punkterna 179–198 i den överklagade domen de grunder som innebar att de berörda nedsättningarna av sociala avgifter felaktigt hade kvalificerats som ”stöd” i det omtvistade beslutet och därmed bortsåg från att de har en karaktär av kompensation. Förstainstansrätten fann bland annat med hänvisning till domstolens praxis att den omständigheten att en medlemsstat genom ensidiga åtgärder försöker anpassa konkurrensvillkoren i en viss näringssektor till de villkor som gäller i andra medlemsstater inte kan frånta dessa åtgärder deras karaktär av stöd (punkterna 181–184 i domen).

Parternas argument

- 84 Den första delen i den första grund som har åberopats av Comitato, Hotel Cipriani och Coopservice samt den första grund som har åberopats av Italgas avser skälen i punkterna 179–198 i den överklagade domen att de förmåner som beviljats inte har karaktär av kompensation.
- 85 Klagandena har i detta sammanhang kritiserat förstainstansrätten för att den felbedömde att de omtvistade åtgärderna har karaktär av kompensation. Det förelåg ett nära samband mellan syftet att skapa arbetstillfällen å ena sidan och de nackdelar och merkostnader som de näringsidkare som berördes av åtgärderna exponerades för å andra sidan. Nackdelarna för mottagarna av de berörda nedsatta sociala avgifterna

ska bedömas i förhållande till de kostnader som dessa företag skulle ha haft om de varit verksamma på fastlandet och inte i förhållande till genomsnittskostnaderna för gemenskapsföretag.

- 86 Förstainstansrätten gjorde sig vidare skyldig till felaktig rättstillämpning då rätten underlät att erinra om att det omtvistade beslutet hade en motsägelsefull motivering genom att det i punkt 92 i beslutet godtogs att åtgärderna med nedsatta sociala avgifter skulle kompensera för att företaget ASPIV hade ytterligare kostnader. Den överklagade domen brister vidare i motivering genom att förstainstansrätten godtog att det finns specifika situationer i vilka kompensation för en nackdel i viss mån skulle kunna förlora sin karaktär av fördel, utan att rätten med tillräcklig noggrannhet förklarade varför detta inte gällde i förevarande fall.
- 87 Hotel Cipriani har tillfogat att förstainstansrätten borde ha beaktat den omständigheten att nedsättningen av sociala avgifter ingår i en politik för att bevara Venedigs centrum vilken inte kan göras till föremål för en exakt beräkning av de fördelar och de nackdelar som följer av de begränsningar som är förenade med denna stads särskilda situation. I stället för att kritisera Hotel Cipriani för att inte ha visat hur stora de ytterligare kostnader var som hotellet drabbades av i förhållande till andra hotell i Italien och i utlandet innan hotellet kompenenserades med de beviljade förmånerna borde förstainstansrätten ha beaktat två studier, varav en särskilt avsåg avgifterna i hotell- och restaurangbranschen.
- 88 Republiken Italien anser likaså att förstainstansrätten felbedömde de beviljade förmånernas karaktär av kompensation. Beviljandet av dessa förmåner motiveras med ett ekonomiskt kriterium. Genom att jämföra de italienska myndigheterna med ett privat företag och de sociala avgifterna med försäkringspremier har denna medlemsstat nämligen gjort gällande att ett privat företag i ett sådant fall som detta skulle ha sänkt försäkringspremierna. Det föreligger dessutom ett direkt samband mellan de beviljade förmånerna och den situation som de berörda företagen befinner sig i, vilken kännetecknas av särskilt höga kostnader för arbetskraft.

- 89 Kommissionen har yrkat dels att domstolen inte ska bifalla överklagandet såvitt avser dessa grunder, dels att domstolen ska ersätta förstainstansrättens domskäl, i vilka rätten fann att i vissa särskilda situationer kunde förmånernas karaktär av kompensation medföra att det inte var frågan om stöd i den mening som avses i artikel 87 EG.

Domstolens bedömning

- 90 Förstainstansrätten gjorde en riktig bedömning när den i punkterna 181–184 i den överklagade domen fann att den omständigheten att de förmåner som beviljats enligt den berörda stödordningen eventuellt haft karaktär av kompensation inte fråntar dem deras karaktär av stöd i den mening som avses i artikel 87 EG.
- 91 Det ska härvid erinras om att det enligt fast rättspraxis gäller att åtgärder som, oavsett form, direkt eller indirekt kan gynna företag, liksom åtgärder som kan anses ge det mottagande företaget ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor, anses utgöra statligt stöd (domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Deutsche Post, punkt 40 och där angiven rättspraxis).
- 92 Domstolen har i detta sammanhang med avseende på företag som har att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse preciserat att artikel 87.1 EG inte omfattar statliga åtgärder som ska anses utgöra ersättning motsvarande ett vederlag för tjänster som de mottagande företagen har tillhandahållit i syfte att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla offentliga tjänster, innebärande att dessa företag i själva verket inte gynnas ekonomiskt och att detta ingrepp således inte leder till att dessa företag får en fördelaktigare konkurrensställning än konkurrerande företag (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Deutsche Post, punkt 41 och där angiven rättspraxis).

- 93 Varken Hotel Cipriani eller Italgas har i sin första grund hävdad att dessa villkor är uppfyllda för deras vidkommande. Tvärtom har de påpekat att de berörda fördelarna ska kompensera för högre kostnader som är hänförliga till den särskilda situation som näringsidkare i Venedig exponeras för, med följd att fördelarna förlorar sin karaktär av stöd.
- 94 Domstolen erinrar först om att endast den omständigheten att det finns skäl för en stödåtgärd inte räcker för att en sådan åtgärd ska undgå att betecknas som ”stöd” i den mening som avses i artikel 87 EG. I första punkten i denna bestämmelse görs nämligen inte någon åtskillnad mellan statliga åtgärder med hänsyn till deras orsaker eller syften, utan de definieras i stället med utgångspunkt i vilka verkningar de har (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 maj 2005 i mål C-172/03, Heiser, REG 2005, s. I-1627, punkt 46 och där angiven rättspraxis).
- 95 Enligt fast rättspraxis följer nämligen att den omständigheten att en medlemsstat genom ensidiga åtgärder försöker anpassa konkurrensvillkoren i en viss näringssektor till de villkor som gäller i andra medlemsstater inte kan frånta dessa åtgärder deras karaktär av stöd (domarna i de ovannämnda målen Italien mot kommissionen, punkt 61 och där angiven rättspraxis, och Heister, punkt 54).
- 96 I likhet med vad förstainstansrätten erinrade om i punkterna 183 och 184 i den överklagade domen gäller denna rättspraxis även för åtgärder som syftar till att kompensera för eventuella nackdelar som företag i en viss region i en medlemsstat utsätts för. Till och med i själva texten i artikel 87.3 a och 87.3 c i EG-fördraget kvalificeras statligt stöd som kan förklaras förenligt med den gemensamma marknaden som ”stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner” samt ”stöd för att underlätta utveckling av ... vissa regioner”, vilket tyder på fördelar som är begränsade till en del av den medlemsstat som ska kontrollera stödet kan utgöra selektiva fördelar (se dom av den 6 september 2006 i mål C-88/03, Portugal mot kommissionen, REG 2006, s. I-7115, punkt 60).

- 97 Förstainstansrätten kunde mot bakgrund av dessa överväganden således rättsenligt lämna de grunder för ogiltigförklaring av respektive talan om ogiltigförklaring som avser att de berörda fördelarna hade karaktär av kompensation utan bifall, utan att pröva hypotetiska situationer, andra än de i fallet föreliggande, enligt vilka vissa åtgärders karaktär av kompensation eventuellt kunde frånta dem deras karaktär av stöd.
- 98 Förstainstansrätten gjorde sig för övrigt inte skyldig till felaktig rättstillämpning genom att underlåta att erinra om att det omtvistade beslutet är motsägelsefullt motiverat genom att det i punkt 92 i beslutet, avseende företaget ASPIV, godtas att nedsättningen av sociala avgifter syftar till att kompensera för ytterligare kostnader.
- 99 Domstolen erinrar om att kommissionen i ovannämnda punkt 92 inte fastställde att de sociala avgifternas karaktär av kompensation fråntar dem deras karaktär av stöd. Tvärtom drog kommissionen slutsatsen att undantaget i artikel 86.2 EG skulle tillämpas. Det framgår således inte av punkt 92 i det omtvistade beslutet att den påstådda karaktären av kompensation hos de beviljade fördelarna fråntar dem, avseende ASPIV, deras karaktär av stöd. Följaktligen är inte kommissionens beslut behäftat med en motsägelsefull motivering mot vilken förstainstansrätten borde ha inskridit.
- 100 Mot bakgrund av vad som anförts ovan motiveras förstainstansrättens konstaterande att nedsättningen av de berörda sociala avgifterna utgör stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG redan av det skäl som anges i punkterna 181–184 i den överklagade domen, enligt vilket syftet att kompensera för konkurrensnackdelar hos företag i Venedig och Chioggia, vilket är det syfte som bär upp nedsättningarna av sociala avgifter, inte fråntar dessa fördelar deras karaktär av stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG. Följaktligen gäller att de invändningar som framförts mot punkterna 185–195 i den överklagade domen riktas mot de rikhaltiga domskälen, och således

är de verkningslösa enligt den rättspraxis som angetts i punkt 65 i denna dom. Av samma skäl saknas anledning att ersätta domskälen i punkterna 185–187 i domen, vilket kommissionen har yrkat att domstolen skulle göra.

- 101 Vad slutligen beträffar Republiken Italiens yttrande enligt vilket förstainstansrätten skulle ha tagit sin utgångspunkt i hur en privat operatör skulle ha agerat räcker det att erinra om att jämförelsen med en sådan operatör är irrelevant, eftersom en sådan operatör inte ska uppnå de målsättningar som avses med nedsättningen av de berörda sociala avgifterna, vilket generaladvokaten påpekade i punkt 121 i sitt förslag till avgörande.
- 102 Mot bakgrund av samtliga dessa skäl kan överklagandet inte bifallas såvitt avser den första delen av den första grund som åberopats av Comitato, Hotel Cipriani och Coopservice samt såvitt avser den första grund som åberopats av Italgas.

Kriterierna påverkan på konkurrensen inom gemenskapen och snedvridning av konkurrensen, kommissionens skyldighet att iaktta vissa förfaranden vid bedömningen av det berörda stödet, principen om icke-diskriminering samt artikel 86.2 EG

Skälen i den överklagade domen

- 103 Förstainstansrätten underkände i punkterna 199–253 i den överklagade domen de grunder som åberopats till stöd för respektive talan om ogiltigförklaring och som avser att artikel 87.1 EG, principen om icke-diskriminering samt motiveringsskyldigheten

har åsidosatts. Förstainstansrätten stödde sig härvid bland annat på de särskilda kännetecken som karakteriserar granskningen av en branschöverskridande stödordning och frånvaron av specifika uppgifter om sökandena.

Parternas argument

- ¹⁰⁴ Den andra delen av den första grunden samt den andra grund som har åberopats av Comitato, den andra delen av den första grund som har åberopats av Hotel Cipriani, den andra, den tredje och den fjärde grund som har åberopats av Italgas och den andra delen av den första grund samt den andra grund som har åberopats av Coopservice avser de skäl som anges i punkterna 199–253 i den överklagade domen.
- ¹⁰⁵ Klagandena samt Coopservice och Republiken Italien har kritiserat förstainstansrätten för att denna åsidosatte principen om icke-diskriminering och inte beaktade de skyldigheter att iaktta vissa förfaranden som åvilade kommissionen vid granskningen av det berörda stödet. Förstainstansrätten godtog nämligen att kommissionen, avseende vissa kommunala företag, gjorde en individuell bedömning av påverkan på handeln inom gemenskapen och snedvridningen av konkurrensen utan att kommissionen var skyldig att behandla andra företag och branscher på samma sätt. Dessa andra företag och branscher befann sig emellertid i identiska situationer, vilket framgår av de upplysningar som lämnades under granskningsfasen, och som förstainstansrätten felbedömde. Förstainstansrätten åsidosatte dessutom motiveringskyldigheten och reglerna om bevisbörda. Förstainstansrätten feltolkade slutligen det omtvistade beslutet och underlät att fastställa att beslutet inte var tillräckligt motiverat för att kunna verkställas av nationella myndigheter. Med sin andra grund har Coopservice hävdatt att artikel 86.2 EG åsidosattes i den överklagade domen såtillvida som denna bestämmelse inte tillämpades med avseende på Coopservice.

- 106 Enligt kommissionen kan inte överklagandet bifallas på dessa grunder. Med avseende på huruvida reglerna om bevisbördan har åsidosatts har kommissionen emellertid medgett att den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 208 och 233 i den överklagande domen saknar relevans och inte kan utgöra en motivering för det förda resonemanget. Kommissionen har därför uppmanat domstolen att ersätta dessa skäl med andra skäl och anföra ett resonemang som baseras på de särskilda kännetecknen som karakteriserar granskningen av en branschöverskridande stödordning.

Domstolens bedömning

- 107 För att kunna pröva de grunder som har åberopats mot skälen i punkterna 199–253 i den överklagande domen, ska domstolen först och främst pröva förstainstansrättens bedömning av det omtvistade beslutets räckvidd och därefter skälen avseende kommissionens skyldighet att iaktta vissa förfaranden vid granskningen av en branschöverskridande stödordning.

— Det omtvistade beslutets räckvidd och motivering

- 108 Klagandena har i huvudsak kritiserat förstainstansrätten för att denna missuppfattade det omtvistade beslutet och felaktigt fann att detta var tillräckligt tydligt för att kunna genomföras av nationella myndigheter.
- 109 I sistnämnda avseende har klagandena hävdatt att det i det omtvistade beslutet inte anges vilka kriterier de nationella myndigheterna ska tillämpa för att avgöra om en minskning av de sociala avgifterna, för mottagaren, verkligen utgör ett stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden. I själva verket var kommissionens

skrivelser från augusti och oktober 2001, vilka riktades till de italienska myndigheterna inom ramen för genomförandet av det omtvistade beslutet, nödvändiga för att ange kriterierna för att genomföra beslutet i förhållande till de företag som hade gynnats av den berörda stödordningen. Genom att förstainstansrätten ansåg att dessa skrivelser endast utgjorde ett uttryck för lojalt samarbete mellan kommissionen och nationella myndigheter, fann den felaktigt att kommissionen, i stället för att själv i det omtvistade beslutet ange samtliga nödvändiga villkor för att genomföra beslutet, kunde nöja sig med att sända allmänna skrivelser.

- 110 Kommissionen kan dessutom inte anta ett beslut i vilket det görs en allmän abstrakt bedömning men som i vissa fall även innebär en bedömning av enskilda fall utan att i beslutet precisera dess räckvidd i syfte att göra det genomförbart för nationella myndigheter.
- 111 Domstolen erinrar, med avseende på dessa invändningar, att förstainstansrätten, i punkt 251 i den överklagade domen, fann att det ankommer på nationella myndigheter att vid genomförandet av det omtvistade beslutet kontrollera om villkoren för att tillämpa artikel 87.1 EG är uppfyllda i varje enskilt fall. Det följer dessutom av punkterna 100–111 i den överklagade domen, till vilka det hänvisas i punkt 251 i denna, att förstainstansrätten tolkade det omtvistade beslutet så, att det endast är de nedsättningar av sociala avgifter, som innebär att regeln om stöd av mindre betydelse iakttas, som inte omfattas av kvalificeringen som stöd och som därmed inte kan återkrävas. Mot bakgrund av dessa skäl fann förstainstansrätten, såsom tydligt framgår av punkterna 251 och 252 i domen, att det omtvistade beslutet är tillräckligt klart och motiverat för att det ska kunna genomföras av nationella myndigheter.
- 112 Denna analys av det omtvistade beslutets räckvidd utgör emellertid felaktig rättstillämpning.

- 113 Enligt artikel 5 i det omtvistade beslutet ska Republiken Italien nämligen vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att mottagarna betalar tillbaka ”stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden”. Genomförandet av denna skyldighet förutsätter således att det först har slagits fast att de beviljade fördelarna kan kvalificeras som statligt stöd. I artiklarna 1–3 i beslutet anges vilka stöd som är förenliga respektive oförenliga med den gemensamma marknaden, och i artikel 4 i beslutet slås fast att de beviljade fördelarna inte utgör stöd med avseende på de bolag som anges i denna artikel. Såsom förstainstansrätten dessutom klart uttalade i punkt 103 i den överklagade domen utgör inte stöd som uppfyller regeln om stöd av mindre betydelse statligt stöd.
- 114 Det framgår av skälen 49 och 50 att, vad beträffar kriterierna för påverkan av handeln inom gemenskapen och snedvridning av konkurrensen, det omtvistade beslutet är begränsat till en analys av den berörda stödordningens kännetecken. I själva verket begränsade sig kommissionen till att kontrollera huruvida vissa av de företag som gynnades av nedsättningarna av sociala avgifter enligt stödordningen utövade ekonomisk verksamhet som kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrida konkurrensen och ansåg följaktligen att en sådan kontroll var tillräcklig för att kommissionen skulle vara behörig att bedöma om ordningen var förenlig med den gemensamma marknaden.
- 115 Följaktligen var det nödvändigt att nationella myndigheter, innan de återkrävde fördelarna, i varje enskilt fall kontrollerade om den beviljade fördelen, för mottagaren, innebar en snedvridning av konkurrensen och kunde påverka handeln inom gemenskapen. Utan en sådan kompletterande kontroll låter det sig inte göras att avgöra om de mottagna individuella fördelarna utgör statligt stöd.
- 116 Även förstainstansrättens bedömning att det omtvistade beslutet är tillräckligt motiverat för att kunna genomföras av nationella myndigheter utgör felaktig rättstillämpning. Det framgår nämligen av punkterna 251 och 252 i den överklagade domen att förstainstansrätten, för att kunna dra denna slutsats, baserade sig på sin felaktiga

tolkning av beslutets räckvidd. Enligt denna tolkning var det inte nödvändigt att de nationella myndigheterna i varje enskilt fall kontrollerade om den beviljade fördelen, för mottagaren, innebar en snedvridning av konkurrensen och om den kunde påverka handeln inom gemenskapen.

- 117 Såsom framgår av punkterna 61–64 i denna dom innebär förstainstansrättens tolkning en missuppfattning av rättspraxis avseende de nationella myndigheternas skyldigheter vid genomförandet av ett kommissionsbeslut.
- 118 Domstolen erinrar om att om en dom från förstainstansrätten innehåller domskäl som strider mot unionsrätten, men domslutet visar sig vara riktigt enligt andra rättsliga grunder, innebär inte detta att domen ska upphävas och att domskälen ska ersättas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 september 2008 i de förenade målen C-120/06 P och C-121/06 P, FIAMM m.fl. mot rådet och kommissionen, REG 2008, s. I-6513, punkt 187 och där angiven rättspraxis).
- 119 Det ska nu prövas, mot bakgrund av det omtvistade beslutets innehåll och räckvidd och med beaktande av punkterna 61–64 samt 113–117 i denna dom, om beslutet var tillräckligt motiverat för att kunna genomföras av nationella myndigheter.
- 120 Det ska härvidlag noteras att den kontroll som nationella myndigheter ska göra av varje mottagares individuella situation ska ha tillräckligt stöd i kommissionsbeslutet om den stödordning som omfattas av återkrav. Å ena sidan ska ett sådant beslut, såsom framgår av punkt 196 i generaladvokatens förslag till avgörande, göra det möjligt att klart avgöra dess räckvidd. Å andra sidan ska ett sådant beslut, såsom klagandena har hävdats, i sig innehålla alla uppgifter som är nödvändiga för att kunna verkställas av de nationella myndigheterna. Detta innebär att det är uteslutet att beslutets

egentliga innehåll inte klargörs förrän senare i en skriftväxling mellan kommissionen och de nationella myndigheterna.

- 121 Det omtvistade beslutet förefaller i princip att vara tillräckligt motiverat. Det framgår nämligen, såsom generaladvokaten påpekade i punkterna 197 och 198 i sitt förslag till avgörande, tillräckligt klart av skälen till detta beslut, beträffande frågan om nedsättningarna av de sociala avgifterna kunde snedvrída konkurrensen och påverka handeln inom gemenskapen, att kommissionen uppenbarligen begränsat sig till att bedöma den berörda stödordningen i sig. Således var det nödvändigt för de nationella myndigheterna att kontrollera huruvida de beviljade fördelarna i varje enskilt fall kunde snedvrída konkurrensen och påverka handeln inom gemenskapen. Vad däremot de beviljade fördelarnas eventuella karaktär av kompensation beträffar, är konstaterandet i det omtvistade beslutet att denna karaktär saknar betydelse för frågan om de ska anses utgöra stöd, allmänt sett bindande också för de nationella myndigheterna.
- 122 Följaktligen kan inte kommissionens skrivelser från augusti och oktober 2001 betraktas som uttryck för att det omtvistade beslutet skulle vara otillräckligt motiverat.
- 123 I dessa skrivelser slogs inte heller det verkliga innehållet i det omtvistade beslutet fast.
- 124 I dessa skrivelser angav kommissionen, såsom Italgas har gjort gällande, visserligen att de beviljade fördelarna inte utgör statligt stöd för vissa näringsidkare i vissa bestämda branscher, eftersom de inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Dessa

förklaringar, vilkas syfte är att klargöra hur begreppet statligt stöd ska tillämpas i enskilda fall, faller inom den ram som anges genom det omtvistade beslutet.

- 125 Om det däremot krävdes att det beslut i vilket det förordnas att det rättstridiga stödet ska återkrävas skulle innehålla sådana uppgifter, hade kommissionens rätt att bedöma en stödordning efter dess allmänna kännetecken undergrävts, vilket framgår av den rättspraxis som återges i punkt 63 i denna dom. Principen om lojalt samarbete mellan kommissionen och medlemsstaterna skulle för övrigt hotas om kommissionen berövades möjligheten att lämna uppgifter för att underlätta medlemsstatens korrekta genomförande av ett sådant beslut. De skrivelser som kommissionen i förevarande fall har riktat till nationella myndigheter faller således, såsom förstainstansrätten korrekt påpekade i punkt 252 i den överklagade domen, inom ramen för lojalt samarbete mellan kommissionen och de nationella myndigheterna.
- 126 Mot bakgrund av dessa skäl finner domstolen att förstainstansrätten feltolkade det omtvistade beslutets räckvidd men att detta inte kan medföra att den överklagade domen upphävs, eftersom beslutet i fråga var tillräckligt motiverat för att kunna verkställas av de nationella myndigheterna.
- 127 Följaktligen kan de invändningar som har riktats mot denna del av den överklagade domen inte godtas.

— Kommissionens skyldighet att iaktta vissa förfaranden

- 128 Klagandena har kritiserat förstainstansrätten för att denna felaktigt bedömde att kommissionen hade respekterat de skyldigheter att iaktta vissa förfaranden som kommissionen ska följa vid sin granskning av den berörda stödordningen. De har bland

annat gjort gällande att kommissionen missuppfattade att tjänsterna är lokala och att kommissionen åsidosatte artikel 86.2 EG samt principen om icke-diskriminering genom att granska de kommunala företagens individuella situation utan att göra på samma sätt med avseende på privata företag i jämförbara situationer. De har vidare kritiserat förstainstansrätten för att ha missuppfattat bevisningen.

- 129 För att kunna bedöma dessa invändningar ska det inledningsvis erinras om att förstainstansrätten, i punkterna 209 och 228–231 i den överklagade domen, baserade sig på rättspraxis om granskning av stödordningar, när den kom fram till att kommissionen i princip inte var skyldig att granska olika branscher som gynnats av den berörda ordningen.
- 130 Detta är förenligt med domstolens praxis enligt vilken kommissionen, vad gäller en stödordning, kan begränsa sig till att granska den ifrågavarande stödordningens allmänna särdrag och inte är skyldig att undersöka varje enskild tillämpning av stödordningen (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Italien och Sardegna Lines mot kommissionen, punkt 51, av den 29 april 2004 i mål C-278/00, Grekland mot kommissionen, REG 2004, s. I-3997, punkt 24, samt av den 15 december 2005 i mål C-148/04, Unicredito Italiano, REG 2005, s. I-11137, punkt 67), för att pröva om denna ordning innebär ett stöd.
- 131 Klagandena har för det första kritiserat förstainstansrätten för att denna, såsom framgår av punkterna 224, 235 och 249 i den överklagade domen, felaktigt bedömde att kommissionen, när den granskar en stödordning, kan göra gällande en presumtion för att det finns tillämpningsvillkor för begreppet statligt stöd, nämligen, i förevarande fall, påverkan på handeln mellan medlemsstaterna och snedvridning av konkurrensen.

- 132 Det är förvisso utrett att begreppet statligt stöd är av juridisk beskaffenhet och ska tolkas utifrån objektiva kriterier samt att kommissionen inte har något utrymme för skönsmässig bedömning i frågan om en åtgärd ska anses utgöra "statligt stöd" i den mening som avses i artikel 87.1 EG, utan är underlagd en i princip fullständig domstolskontroll (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 december 2008 i mål C-487/06 P, British Aggregates mot kommissionen, REG 2008, s. I-10505, punkterna 111 och 112).
- 133 Förstainstansrättens bedömning såväl av de särskilda förhållandena vid granskningen av en stödordning som av karaktären hos de fördelar som beviljats i driftsstöd är emellertid i sig av sådant slag att den utgör en tillräcklig rättslig motivering för slutsatserna i punkterna 249 och 250 i den överklagade domen, med följd att invändningen är verkningslös.
- 134 Enligt rättspraxis behöver kommissionen nämligen å ena sidan inte styrka att stödet faktiskt påverkar handeln mellan medlemsstaterna och snedvrider konkurrensen, utan endast att det kan ha en sådan inverkan (dom av den 15 december 2005 i mål C-66/02, Italien mot kommissionen, REG 2005, s. I-10901, punkt 111).
- 135 Å andra sidan grundade förstainstansrätten sin bedömning såväl på de särskilda förhållandena vid granskningen av en stödordning som på karaktären hos de fördelar som beviljats i driftsstöd. Vad beträffar den första punkten fann förstainstansrätten, genom att bedöma den berörda ordningen allmänt och i enlighet med domstolens praxis, i punkterna 246–250 i den överklagade domen, att stödets ringa storlek eller den omständigheten att de flesta mottagarna är lokalt verksamma inte kan medföra att stöd som beviljats enligt ordningen inte kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och innebära en snedvridning av konkurrensen.

- 136 Vad beträffar den andra punkten ska det påpekas att driftsstöd, det vill säga stöd som syftar till att befria ett företag från kostnader som detta normalt borde ha burit inom ramen för den löpande driften eller dess normala verksamhet, i princip snedvrider konkurrensvillkoren (se dom av den 19 september 2000 i mål C-156/98, Tyskland mot kommissionen, REG 2000, s. I-6857, punkt 30).
- 137 Invändningen att förstainstansrätten felaktigt godtog att kommissionen kan göra gällande en presumtion beträffande påverkan på handeln mellan medlemsstaterna och snedvridning av konkurrensen saknar betydelse för domslutet i den överklagade domen och ska följaktligen anses verkningslös enligt den rättspraxis som angetts ovan i punkt 65.
- 138 Klagandena har för det andra kritiserat förstainstansrätten för att denna felaktigt bedömde att det ankom på de italienska myndigheterna att bevisa att de berörda fördelarna inte utgjorde stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG.
- 139 Det följer emellertid av den analysmodell som tillämpades i punkterna 209–211 i den överklagade domen och den efterföljande prövningen att förstainstansrätten, för att komma fram till slutsatserna i punkterna 249–251 i den överklagade domen, inte baserade sin bedömning på att bevisbördan åvilade Republiken Italien utan på de särskilda förhållandena vid granskningen av en stödordning och på att de upplysningar som lämnats vid denna granskning var relevanta. Den omständigheten att det en enda gång, i punkt 232 i domen, nämns att bevisbördan ska fördelas med beaktande av de skyldigheter att iaktta vissa förfaranden som åvilar kommissionen respektive den berörda medlemsstaten saknar betydelse för förstainstansrättens bedömning och lämnar inte utrymme för att tolka den överklagade domen så, att medlemsstaterna ska bevisa att de villkor som kännetecknar begreppet statligt stöd inte är uppfyllda.

- 140 Invändningen att reglerna om bevisbördan har åsidosatts vilar på en felaktig tolkning av den överklagade domen och kan följaktligen inte godtas.
- 141 Klagandena har för det tredje hävdade att förstainstansrättens dom såväl som det omvristade beslutet är felaktigt motiverade och att principen om icke-diskriminering har åsidosatts. Kommunala företag å ena sidan och privata företag å andra sidan, vilka befann sig i jämförbara situationer, behandlades olika. I likhet med de kommunala företagen utövade Italgas och Hotel Cipriani strängt lokala verksamheter med följd att det var uteslutet att de fördelar de mottagit kunde medföra en påverkan på handeln inom gemenskapen.
- 142 Med beaktande av de upplysningar som lämnats till kommissionen var kommissionen skyldig att individuellt granska, vad beträffar vissa branscher eller vissa företag, om de berörda fördelarna kunde påverka handeln inom gemenskapen och snedvridda konkurrensen eller om det undantag som föreskrivs i artikel 86.2 EG kunde tillämpas. Kommissionen skulle hur som helst ha begärt kompletterande upplysningar av de nationella myndigheterna, såsom den gjorde avseende de kommunala företagen.
- 143 Klagandena har i detta avseende bland annat hänvisat till studier som utfördes av COSES år 1998, vilka nämns i punkt 9 i den överklagade domen, samt till skrivelser från staden Venedig av den 18 maj 1998 och från den italienska regeringen av den 23 januari och 10 juni 1999, vilka samtliga tillställts kommissionen vid granskningen av den berörda stödordningen. Dessa studier och skrivelser innehöll tydliga uppgifter om att risken för att handeln inom gemenskapen skulle påverkas eller konkurrensen snedvridas var obefintlig för vissa branscher och företag, eftersom de bedrev lokal verksamhet. Vad särskilt beträffar hotell- och restaurangbranschen bör marknaderna avgränsas lokalt, eftersom turisterna först väljer resmål och därefter hotell eller restaurang. Sätillvida som det inte råder ett konkurrensförhållande mellan venetianska hotell och hotell i andra städer kan inte nedsättningarna av de berörda sociala avgifterna påverka handeln inom gemenskapen. Coopservice har dessutom gjort gällande

att det utövar en verksamhet av allmänt ekonomiskt intresse, och företaget har hävdad, genom sin andra grund, att artikel 86.2 EG åsidosattes i den överklagade domen.

- ¹⁴⁴ Vad beträffar dessa invändningar ska det erinras om att det i förevarande fall inte är frågan om att fastställa huruvida de beviljade fördelarna till klagandeföretagen i praktiken innebar en snedvridning av konkurrensen och en påverkan på handeln inom gemenskapen. Det ska endast prövas huruvida kommissionen enligt principen om icke-diskriminering, mot bakgrund av att den gjort en individuell granskning av de kommunala företagen, skulle ha gjort avsteg från sin praxis att göra en allmän granskning av den berörda ordningen även med avseende på klagandeföretagen och de branscher vari dessa är verksamma med beaktande av de upplysningar den erhållit om dem.
- ¹⁴⁵ I denna fråga framgår det av den överklagade domen, beträffande å ena sidan situationen för Hotel Cipriani, Italgas och Coopservice, att förstainstansrätten prövade studierna från COSES och ovannämnda skrivelser samt att rätten, i punkterna 214–216 och 241 i den överklagade domen, fann att kommissionen inte under granskningsförfarandet erhöll några specifika upplysningar om dessa företag som kunde ge upphov till en skyldighet att under förfarandet beakta deras individuella situation.
- ¹⁴⁶ Vad å andra sidan beträffar situationen inom branscherna bygg, handel, hotell och restaurang samt tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ska det erinras om att förstainstansrätten, efter att ha bedömt de upplysningar som lämnats i dessa studier och skrivelser, i punkt 240 i den överklagade domen, fann att det även beträffande dessa branscher saknades specifika upplysningar som för kommissionens vidkommande kunde ge upphov till en skyldighet att under förfarandet förhöra sig om dessa branscher hos de italienska myndigheterna.

- 147 Vad beträffar de kommunala företagen fanns det däremot, såsom förstainstansrätten fann i punkterna 244 och 245 i den överklagade domen, upplysningar som förvisso var ofullständiga men specifika och som medförde att kommissionen var skyldig att förhöra sig om dem hos ovannämnda myndigheter.
- 148 Förstainstansrätten fann, i punkterna 242–245, 249 och 250 i domen, att kommissionen inte var skyldig, beträffande Hotel Cipriani, Italgas och Coopservice samt branscherna bygg, handel, hotell och restaurang och tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, att göra undantag från sin metod som bestod i att granska de allmänna kännetecknen hos den berörda ordningen. Förstainstansrätten fann dessutom att det omtvistade beslutet var tillräckligt motiverat i detta avseende och inte innebar att principen om icke-diskriminering åsidosattes.
- 149 Såtillvida som klagandena har riktat kritik mot dessa bedömningar av förstainstansrätten ska det erinras om att det enligt fast rättspraxis framgår av artikel 225 EG och artikel 58 första stycket i domstolens stadga att förstainstansrätten ensam är behörig dels att fastställa de faktiska omständigheterna, utom då det av handlingarna i målet framgår att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga, dels att bedöma dessa faktiska omständigheter. När förstainstansrätten har fastställt eller bedömt de faktiska omständigheterna, är domstolen enligt artikel 225 EG behörig att pröva förstainstansrättens rättsliga bedömning av dessa omständigheter och de rättsliga följderna därav (domen i det ovannämnda målet British Aggregates mot kommissionen, punkt 96 och där angiven rättspraxis).
- 150 Domstolen är däremot inte behörig att fastställa omständigheterna eller, i princip, att pröva vilken bevisning förstainstansrätten har godtagit rörande dessa omständigheter (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet British Aggregates, punkt 97 och där angiven rättspraxis).

- 151 Invändningarna att förstainstansrätten, beträffande de specifika upplysningar som kommissionen erhöll under granskningsförfarandet, borde ha kommit fram till att kommissionen var skyldig att göra en granskning av enskilda fall eller vända sig till de italienska myndigheterna för att inhämta ytterligare upplysningar om vissa branscher eller företag ska avvisas såtillvida som de riktar sig mot förstainstansrättens bedömning av de faktiska omständigheterna.
- 152 Såtillvida som Italgas har kritiserat förstainstansrätten för att ha missuppfattat bevisningen ska det erinras om att en klagande, i enlighet med artiklarna 225 EG, 51 första stycket i domstolens stadga och 112.1 första stycket c i domstolens rättegångsregler, har en skyldighet att ange exakt vilka omständigheter som förstainstansrätten har missuppfattat och visa de bedömningsfel som klaganden anser har orsakat denna missuppfattning hos förstainstansrätten (dom av den 17 juni 2010 i mål C-413/08 P, Lafarge mot kommissionen, REU 2010, s. I-5361, punkt 16 och där angiven rättspraxis).
- 153 En sådan missuppfattning föreligger dessutom när bedömningen av den befintliga bevisningen framstår som uppenbart felaktig utan att någon ny bevisning har beaktats (domen i det ovannämnda målet Lafarge mot kommissionen, punkt 17).
- 154 Italgas har i detta avseende hänvisat till de italienska myndigheternas skrivelser av den 23 januari och den 10 juni 1999 samt staden Venedigs skrivelse av den 18 maj 1998.
- 155 Vad för det första beträffar skrivelserna av den 23 januari 1999 från de italienska myndigheterna och av den 18 maj 1998 från staden Venedig ska det erinras om att Italgas inte på ett tillräckligt detaljerat sätt redogjort för varför Italgas anser att den bedömning som förstainstansrätten gjorde av dessa handlingar strider mot deras ordalydelse, vilket är nödvändigt för att domstolen ska kunna kontrollera att tolkningen av dessa handlingar inte är uppenbart felaktig (se, analogt, dom av den 10 februari 2011

i mål C-260/09P, Activision Blizzard Germany mot kommissionen, REU 2011, s. I-419, punkt 52).

- 156 Italgas har nämligen, å ena sidan, utan någon särskild hänvisning till innehållet i dessa skrivelser, begränsat sig till att påpeka att det följer av skrivelserna att deras upphovsmän "om än i allmänna ordalag" angav den lokala karaktären hos vissa branscher, vilket utesluter att de sociala fördelar som beviljats dessa branscher skulle kunna ha någon påverkan på handeln inom gemenskapen. Å andra sidan ska det erinras om att förstainstansrätten gjorde en bedömning av dessa handlingar i punkterna 214–216 samt 240 och 241 i den överklagade domen utan att de allmänna påpekandena från Italgas härvidlag var av sådant slag att de visade att denna bedömning var uppenbart felaktig.
- 157 Vad, för det andra, beträffar den skrivelse av den 10 juni 1999 från de italienska myndigheterna som Italgas särskilt har hänvisat till genom att återge den del av texten i skrivelsen som Italgas anser har missuppfattats av förstainstansrätten, ska det erinras om att förstainstansrätten, avseende denna skrivelse, i punkt 214 i den överklagade domen uttalade att "Italiens regering ... anslöt sig till ansökan om undantag i enlighet med artikel 86.2 EG till förmån för de kommunala företagen".
- 158 Italgas har inte bestritt förstainstansrättens uttalande i denna fråga men har ifrågasatt slutsatsen, i punkterna 243 och 244 i den överklagade domen, att kommissionen, mot bakgrund av samtliga förhållanden och handlingar som tillställdes den under det administrativa förfarandet, inte var skyldig att inhämta kompletterande upplysningar hos de nationella myndigheterna för att kunna kontrollera om villkoren för att tillämpa artikel 87.1 EG avseende inverkan på handeln inom gemenskapen och påverkan på konkurrensen, i avsaknad av närmare upplysningar om klagandeföretagen, var uppfyllda i de olika ifrågasvarande branscher där dessa var verksamma.

- 159 Under sådana omständigheter har inte förstainstansrätten missuppfattat bevisningen, utan det är i själva verket frågan om, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 174 i förslaget till avgörande, att Italgas avser att få till stånd en ny prövning av dessa omständigheter, vilket inte omfattas av domstolens behörighet.
- 160 Det kan således slås fast att förstainstansrätten inte gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den fann att kommissionen i avsaknad av närmare upplysningar om klagandeföretagen och deras respektive branscher inte var skyldig enligt principen om icke-diskriminering att göra undantag från sin metod att granska den berörda stödordningen utifrån dess allmänna kännetecken utan att göra en bedömning av deras individuella situation. I avsaknad av sådana närmare upplysningar saknas vidare anledning att pröva huruvida kommissionen var skyldig att göra undantag från denna metod enligt sin skyldighet att göra en grundlig och opartisk granskning.
- 161 Mot bakgrund av vad som har anförts ovan kan överklagandet inte bifallas såvitt avser den andra delen i den första grund och den andra grund som åberopats av Comitato, den andra delen av den första grund som åberopats av Hotel Cipriani, den andra, den tredje och den fjärde grund som åberopats av Italgas samt den andra delen av den första grund och den andra grund som åberopats av Coopservice.

Artikel 87.3 c och 87.3 d EG samt motiveringsskyldigheten

Skälen i den överklagade domen

- 162 Förstainstansrätten lämnade i punkterna 280–314 i den överklagade domen utan bifall de grunder som hade åberopats som stöd för respektive talan om ogiltigförklaring avseende en felaktig tillämpning av artikel 87.3 c EG och ett åsidosättande av motiveringsskyldigheten. Förstainstansrätten fann bland annat, samtidigt som den godtog

att kommissionen i särskilda fall gjorde undantag från sina meddelanden och riktlinjer, att kommissionen i förevarande fall inte var skyldig att göra på detta sätt. Det omtvistade beslutet var tillräckligt motiverat. Hur som helst hade nedsättningarna av sociala avgifter en sådan karaktär, nämligen driftsstöd, att det inte kunde göras ett sådant undantag.

- 163 I punkterna 322–329 i den överklagade domen lämnade förstainstansrätten utan bifall de grunder som åberopats enligt vilka kommissionen felaktigt hade underlåtit att tillämpa kulturundantaget i artikel 87.3 d EG. Förstainstansrätten baserade denna bedömning bland annat på den omständigheten att tillämpningsvillkoren för de berörda nedsatta sociala avgifterna inte säkerställde kulturpolitiska målsättningar. Förstainstansrätten fann för övrigt att kommissionen inte hade åsidosatt principen om icke-diskriminering genom att tillämpa detta undantag på Consorzio Venezia Nuova men inte på klagandena.

Parternas argument

- 164 I första hand har Comitato och Hotel Cipriani med sin tredje respektive sin andra grund, samt Coopservice med sin tredje grund, hävdats att förstainstansrätten feltolkade artikel 87.3 c EG. Förstainstansrätten gjorde inte någon verklig kontroll av kommissionens utrymme för skönsässig bedömning. Förstainstansrätten begränsade sig till att pröva huruvida det förelåg särskilda eller nya skäl som kunde motivera att de berörda fördelarna beviljats, utan att verkligen pröva om kommissionen var skyldig att tillämpa ovannämnda bestämmelse för detta särskilda ändamål. Syftet med att bevilja dessa fördelar sammanföll helt med syftet med gemenskapens ordning för regionalstöd. Enligt Republiken Italien borde förstainstansrätten ha ogiltigförklarat

det omtvistade beslutet på grund av att artikel 253 EG hade åsidosatts. Det skulle ha varit möjligt att bevilja det undantag som föreskrivs i artikel 87.3 c EG utan att det hade varit nödvändigt att ändra kommissionens riktlinjer på detta område.

- ¹⁶⁵ Comitato och Hotel Cipriani har i andra hand med sina fjärde respektive tredje grunder samt Coopservice med sin fjärde grund hävdad att förstainstansrätten åsidosatte artikel 87.3 d EG. Samtliga näringsidkare i Venedigs historiska centrum har högre kostnader, eftersom de ska leva upp till målsättningen att skydda stadens kulturarv. Minskningen av de berörda sociala avgifterna sänker kostnaden för arbetskraft vilket underlättar bevarandet av detta kulturarv. Dessutom är den överklagade domen motsägelsefullt motiverad med avseende på Consorzio Venezia Nuova, som felaktigt ansågs vara ett kommunalt företag.
- ¹⁶⁶ Enligt kommissionen kan inte överklagandet bifallas såvitt avser dessa grunder.

Domstolens bedömning

- ¹⁶⁷ Överklagandena kan inte bifallas såvitt avser grunderna att artikel 87.3 c och 87.3 d EG har feltolkats i punkterna 280–314 och 322–329 i den överklagade domen.
- ¹⁶⁸ Vad för det första beträffar tolkningen av artikel 87.3 c EG erinrar domstolen om att förstainstansrätten, i motsats till vad klagandena har hävdad, i punkterna 307–309 i den överklagade domen, indirekt bedömde hur kommissionen hade använt sitt skönsmässiga utrymme att tillämpa denna bestämmelse för ett särskilt ändamål.

Förstainstansrätten prövade härvid huruvida det eventuellt skett några felbedömningar och gjorde en riktig bedömning när den kom fram till att kommissionen lagligen, för att motivera sitt avslag på ansökan att tillämpa undantaget i denna bestämmelse, kunde basera sin bedömning på den omständigheten att det i förevarande fall rörde sig om driftsstöd till företag. Såsom förstainstansrätten så relevant erinrade om i punkt 286 i domen kan sådant stöd, vilket nämligen i princip snedvrider konkurren- sen, inte godtas enligt kommissionens meddelande av den 12 augusti 1988 om meto- den för tillämpning av artikel [87].3 a och [87].3 c [EG] på regionalstöd (EGT C 212, s. 2) och kommissionens riktlinjer för statligt stöd för regionala ändamål från år 1998 (EGT C 74, s. 9) annat än i verkliga undantagsfall. Förstainstansrätten påpekade i punkt 309 i domen att klagandena inte hade visat att sådana särskilda omständigheter föreligger som möjliggör att stödet, trots att det är frågan om driftsstöd, skulle ha kunnat beviljas med tillämpning av detta undantag.

¹⁶⁹ Förstainstansrätten gjorde dessutom en riktig bedömning när den i punkterna 310 och 311 i den överklagade domen fann att det omtvistade beslutet var tillräckligt motiverat. Såsom förstainstansrätten påpekade angav nämligen kommissionen, när den motsatte sig en ändring av befintliga meddelanden och riktlinjer, i skälen 73 och 74 i beslutet, anledningarna till att det inte var motiverat att tillämpa artikel 87.3 c EG i förevarande fall.

¹⁷⁰ Vad för det andra beträffar tillämpningen av artikel 87.3 d EG, gjorde förstainstans- rätten en riktig bedömning när den inte godtog de invändningar som riktats mot det omtvistade beslutet. Förstainstansrättens påpekande att kommissionen kunde under- låta att tillämpa denna bestämmelse på grund av det saknades ett tillräckligt nära samband mellan nedsättningarna av sociala avgifter och bevarandet av kulturarvet utgör inte en felaktig rättstillämpning.

- 171 Domskälen i den överklagade domen är dessutom inte motsägelsefulla. I likhet med vad förstainstansrätten angav i punkt 327 i domen, anser domstolen att situationen för Consorzio Venezia Nuova inte var jämförbar med situationen för klagandena, eftersom detta konsortium hade till syfte att genomföra åtgärder som beslutats av staten för att bevara Venedigs historiska, konstnärliga och arkitektoniska arv. Det saknar följaktligen betydelse om förstainstansrätten gjorde en korrekt bedömning när rätten betecknade Consorzio Venezia Nuova som ett kommunalt företag.

Huruvida artikel 87.2 b och 87.3 b EG har åsidosatts

Skälen i den överklagade domen

- 172 Förstainstansrätten lämnade i punkterna 337–342 i den överklagade domen utan bifall de grunder som åberopats mot det omtvistade beslutet med innebörden att artikel 87.2 b och 87.3 b EG samt artikel 253 EG hade åsidosatts. Förstainstansrätten fann att kommissionen inte hade överskridit sitt utrymme för skönsmässig bedömning och att det omtvistade beslutet var tillräckligt motiverat.

Parternas argument

- 173 Coopservice har med sin femte grund hävdats att förstainstansrätten åsidosatte dessa bestämmelser. De beviljade fördelarna utgör nämligen del i en helhet vars syfte är att bevara Venedig, vilket är ett projekt av gemensamt europeiskt intresse.

Förstainstansrätten beaktade dessutom inte huruvida fenomenet acqua alta ska anses som en naturkatastrof eller annan exceptionell händelse i den mening som avses i artikel 87.2 b EG.

174 Kommissionen har inte tagit ställning härvidlag.

Domstolens bedömning

175 De invändningar som Coopservice har åberopat till stöd för denna grund kan inte godtas. Förstainstansrätten gjorde en riktig bedömning när den fann att det undantag som föreskrivs i artikel 87.2 b EG inte är tillämpligt i förevarande fall, eftersom nedsättningen av de berörda sociala avgifterna var proportionerlig till lönekostnaderna och inte syftade till att kompensera för skador som orsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser, vilket krävs enligt denna bestämmelse. Enligt rättspraxis kan det nämligen enbart utges kompensation enligt detta undantag för nackdelar som orsakats direkt av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser (dom av den 11 november 2004 i mål C-73/03, Spanien mot kommissionen, ej publicerad i rättsfallssamlingen, punkt 37, och av den 23 februari 2006 i de förenade målen C-346/03 och C-529/03, Atzeni m.fl., REG 2006, s. I-1875, punkt 79).

176 Vad beträffar artikel 87.3 b EG bedömde förstainstansrätten hur kommissionen hade utövat sitt utrymme för skönsmässig bedömning och gjorde härvid en riktig bedömning när den drog slutsatsen att kommissionen inte hade överskridit detta utrymme. Förstainstansrätten fann nämligen att undantaget, vars syfte är att genomföra projekt av gemensamt europeiskt intresse, inte var tillämpligt i förevarande fall, eftersom endast venetianska näringsidkare kunde dra nytta av den berörda stödordningen.

- 177 I motsats till vad Coopservice har hävdat prövade förstainstansrätten i erforderlig omfattning argumentet om Venedigs särskilda situation, med följd att den överklagade domen inte är behäftad med en felaktig motivering i detta avseende.

Huruvida artikel 14 i förordning nr 659/1999 har åsidosatts

Skälen i den överklagade domen

- 178 I punkterna 385–399 i den överklagade domen fann förstainstansrätten att det omtvistade beslutet inte innebar ett åsidosättande av artikel 14 i direktiv 659/1999 när det i artikel 5 i beslutet föreskrivs att det stöd som förklarats rättsstridigt ska återkrävas. Förstainstansrätten påpekade bland annat att kommissionen, enligt artikel 14 i förordning nr 659/1999 och fast rättspraxis på detta område, är skyldig att förordna att stödet ska återkrävas när den fastställer att ett stöd är oförenligt med den gemensamma marknaden. I förevarande fall finns det ingen allmän gemenskapsrättslig princip som skulle kunna utgöra hinder mot ett föreläggande om återkrav.

Parternas argument

- 179 Comitato och Hotel Cipriani har med sin sjätte respektive fjärde grund, samt Coopservice med sin sjätte grund, kritiserat förstainstansrätten för att den felbedömde den omständigheten att ett kommissionsbeslut i vilket ett stöd förklaras oförenligt med den gemensamma marknaden inte automatiskt innebär att stödet ska återkrävas. Kommissionen förfogar nämligen över ett utrymme för skönsässig bedömning

inom vilket den, bortom rättsliga omständigheter, kan värdera en uppsättning andra omständigheter såsom förväntan på att stöd utges regelbundet, stödets karaktär, platsens särdrag, mottagarnas specifika situation och de ekonomiska följderna.

- 180 Kommissionen har påpekat att förstainstansrätten gjorde en riktig bedömning när den godtog att återkrav av det stöd som förklarats oförenligt med den gemensamma marknaden är den logiska följden av att det förklarats rättsstridigt och att ingen allmän princip i föreliggande fall utgör hinder för ett föreläggande om återkrav.

Domstolens bedömning

- 181 Överklagandet kan inte bifallas såvitt avser dessa grunder. Förstainstansrätten godtog nämligen, helt i enlighet med den rättspraxis som angetts i punkt 387 i den överklagade domen, att ett föreläggande om återkrav av ett rättsstridigt stöd är den logiska följden av att det fastställts att stödet varit rättsstridigt.
- 182 Förstainstansrätten gjorde dessutom en riktig bedömning när den, vid prövningen av de skäl som klagandena hade framfört, fann att det i förevarande fall saknades anledning för kommissionen att avstå från att förordna om att det stöd som förklarats rättsstridigt skulle återkrävas. Förstainstansrätten fann nämligen i punkterna 391–394 i den överklagade domen att klagandena inte hade visat att det förelåg sådana särskilda omständigheter som gjorde att kommissionen, trots att det berörda stödet utgjorde driftsstöd, kunde underlåta att förordna om att det skulle återkrävas.

- 183 Domstolen erinrar slutligen likaså om att föreläggandet om återkrav ingår i artikeldelen i det omtvistade beslutet beträffande statligt stöd som förklarats oförenligt med den gemensamma marknaden genom beslutet, vilket innebär att de nationella myndigheterna, med beaktande av de skäl som angetts i punkterna 113–121 i denna dom, först och främst ska fastställa att de beviljade fördelarna utgör statligt stöd till mottagarna.
- 184 Mot bakgrund av samtliga skäl ovan ska huvudöverklagandena samt Coopservices anslutningsöverklagande ogillas.

Rättegångskostnader

- 185 Enligt artikel 122 första stycket i rättegångsreglerna ska domstolen, när överklagandet ogillas, besluta om rättegångskostnaderna. Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 118 i samma rättegångsregler ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Enligt artikel 69.2 andra stycket kan domstolen besluta om att kostnaderna ska delas om flera parter tappar målet. Enligt artikel 69.3 första stycket i rättegångsreglerna kan domstolen besluta att kostnaderna ska delas eller att vardera parten ska bära sin kostnad, om parterna ömsom tappar målet på en eller flera punkter.
- 186 Eftersom Comitato, Hotel Cipriani, Italgas och Coopservice har tappat målet, ska de till lika delar bära kostnaderna för huvudöverklagandena och för Coopservices anslutningsöverklagande.

- 187 Eftersom kommissionen har tappat sitt anslutningsöverklagande ska den bära kostnaderna för detta.
- 188 Slutligen ska Republiken Italien enligt artikel 69.4 första stycket i domstolens rättegångsregler bära sin rättegångskostnad.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Överklagandena av Comitato Venezia vuole vivere, Hotel Cipriani Srl och Società Italiana per il gas SpA (Italgas) samt anslutningsöverklagandet av Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl ogillas.**
- 2) **Europeiska kommissionens anslutningsöverklagande ogillas.**
- 3) **Comitato Venezia vuole vivere, Hotel Cipriani Srl, Società Italiana per il gas SpA (Italgas) och Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl ska till lika delar bära kostnaderna för huvudöverklagandena och för sistnämndas anslutningsöverklagande.**
- 4) **Europeiska kommissionen ska bära kostnaderna för sitt anslutningsöverklagande.**
- 5) **Republiken Italien ska bära sina rättegångskostnader.**

Underskrifter